

هزینه‌های پنهان احیای معادن

صفحه ۸۰

ماراتن بهاری ریل و جاده

خودنویس بانکداری

مهراب کیارسی

محقق اقتصاد کلان

در ایران، به‌نظر می‌آید اقتصاددانانی معتقدند که نظام بانکی تجاری نقش محوری در ایجاد تورم و پایداری آن داشته است. با این حال، این باور به خودی خود نمی‌تواند درست باشد و به باور من پشتوانه معتبری در ادبیات موجود ندارد؛ زیرا بانک‌های تجاری نمی‌توانند پول را از «هیچ» خلق کنند. اقتصاددان پولی کبنزی آمریکایی قرن بیستم و برنده جایزه نوبل، جیمز توبین، این ایده را در مقاله سال ۱۹۶۳ خود رد کرد و آن را نظریه «خودنویس بانکداری» نامید که به این معنا اشاره دارد که گویی بانکداران تنها با خودنویس‌هایشان می‌توانستند هر تعداد وامی که بخواهند «نویسند». در اقتصاد جریان اصلی – و حتی بیشتر اقتصادهای غیرجریان اصلی – به‌طور گسترده پذیرفته شده است که بانک‌های تجاری به‌عنوان واسطه‌های مالی (Financial) صرفا عمل می‌کنند، یعنی وام‌گیرندگانی را که دارای‌های واقعی می‌خواهند با وام‌دهندگانی که دارای‌های بانثابت و کم‌ریسک می‌خواهند، تطبیق می‌دهند؛نه اینکه پول را از «هیچ» خلق کنند. بله، بانک‌های مرکزی کشورهایی که پول ملی خود را منتشر می‌کنند – آنچه «پول فیات» نامیده می‌شود – قدرت خلق پول از هیچ را دارند و در واقع به‌طور منظم چنین می‌کنند. اما این موضوع کاملا متفاوت است. پول فیات (یا گاهی پول بیرونی نامیده می‌شود) یک پول رایج منتشرشده توسط دولت است که پشتوانه آن یک کالای فیزیکی ارزشمند نیست. در یک نظام پول فیات، بانک‌های مرکزی اسکناس را با طلا یا نقره معاوضه نمی‌کنند، بلکه فقط با اسکناس یا سکه‌های دیگر با همان ارزش معاوضه می‌کنند. مثلا ۱۰ هزار تومان را دو با اسکناس ۵هزار تومانی معاوضه می‌کنند. این نظام زمانی خوب کار می‌کند که مردم به نهادهای مالی (Fiscal) پولی اعتماد داشته باشند که ارزش پول فیات را در طول زمان از طریق حفظ ثبات قیمت‌ها حفظ می‌کنند. به عبارتی آنها از اعتبار لازم در میان کارگزاران اقتصادی بخش خصوصی برخوردار باشند. واژه «فیات» از لاتین گرفته شده و به همین اعتماد اشاره دارد. توجه کنید که ارزش ذاتی پول فیات صفر است و هزینه نهایی خلق آن نیز صفر است. با توجه به بی‌ارزشی ذاتی پول فیات، یک مساله نظری شناخته‌شده در اقتصاد پولی – که به مساله «هان» معروف است و توسط اقتصاددان پولی بریتانیایی فرانک هان مطرح شد-این است که ساختن مدل‌های تعادل عمومی که در آن پول فیات ارزشی مثبت در تعادل داشته باشد، دشوار است.

بنابراین، اگر بانک‌های تجاری طبق قانون در همه کشورها-از جمله ایران- نمی‌توانند پول فیات خلق کنند که حق انحصاری آن فقط به بانک‌های مرکزی تعلق دارد، پس چگونه می‌توانند تورم پایدار ایجاد کنند؟ پاسخ ساده است: آنها نمی‌توانند! مگر اینکه فرض کنید بانک‌های تجاری در ایران خودشان مانند بانک مرکزی عمل می‌کنند و پول بیرونی خلق می‌کنند؛ به این معنا که تنها یک بانک مرکزی در ایران وجود ندارد، بلکه چندین بانک مرکزی وجود دارد. اگر چنین باشد، همان‌طور که در ابتدای مقاله قبلی اشاره کردم، این صرفا یک مشکل نهادی (سیاسی – حقوقی) است که نیازمند اصلاح نهادی است. تورم در بلندمدت، دست‌کم، همیشه و همه‌جا یک مساله مالییه پولی است و تورم پایدار اساسا یک مساله مالییه است. وقتی سیاست مالییه به‌طور مسوولانه اجرا شود، بانک مرکزی می‌تواند از طریق سیاست پولی مناسب به ثبات قیمتی دست یابد. اما اگر سیاست مالییه مسوولانه اجرا نشود، بانک مرکزی نمی‌تواند سطح عمومی قیمت‌ها را تثبیت کند. ثبات قیمتی مستلزم وجود نهادهای مالییه و پولی کارآمد، پاسخگو و مسوول است.

البته، بسیاری چیزها ممکن است در بخش بانکی به‌اشتباه پیش برود، همان‌طور که در طول بحران مالی جهانی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۷ شاهد بودیم؛ دومین رکود بزرگ اقتصادی پس از رکود بزرگ سال ۱۹۲۹. این بحران به‌طور گسترده به فروپاشی وام‌های رهنی پریسک (ساب‌پرایم) نسبت داده می‌شود که در آن موسسات مالی به‌دلیل ضعف در مقررات‌گذاری نهادهای بدون ماهیت سپرده‌گذاری، نظارت‌ناکافی بر محصولات پیچیده مبتنی بر وام‌های رهنی و صدور گسترده وام‌های «Subprime» به وام‌گیرندگانی با امتیاز اعتباری پایین و سابقه بازپرداخت ضعیف، وارد ریسک‌پذیری بیش از حد شدند. این رفتار سوداگرانه (دنبال کردن راجبردهای پرخطر برای کسب سود کوتاه‌مدت از طریق دسترسی آسان به اعتبار و اعتبار خلق کردن) و به اصطلاح «زیرتر از مقرراتی (پهربرداری از خلأهای موجود در مقررات مالی)، در نهایت به رکودی شدید و حتی کاهش چندساله سطح عمومی قیمت‌ها (تورم منفی) منجر شد و نه تورم پایدار!همچنین توجه کنید که در تمام آن سال‌های خلق اعتبار بیش از حد توسط بخش بانکی در اقتصادهای پیشرفته و قبل از بحران، تورم به‌طور پایدار پایین و نزدیک به هدف خود باقی ماند. دلیل آن این است که این نوع خلق پول توسط بخش بانکی تجاری در اقتصاد پولی «پول درون‌زا» نامیده می‌شود که نوعی دارایی است پشتیبانی‌شده توسط هر شکل از اعتبار خصوصی که به‌عنوان وسیله مبادله پول در گردش قرار می‌گیرد و به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند در بلندمدت منجر به تورم شود یا در کوتاه‌مدت زمانی که مقام پولی وظیفه خود را به‌درستی انجام می‌دهد اگر اقتصاددانانی در ایران ادعا کنند که این موضوع در بخش بانکی آنجا صدق نمی‌کند، بر عهده خودشان است که ادعای خود را با ارائه بنیان تئوریک و شواهد تجربی در این زمینه ثابت کنند و اجماع میان اقتصاددانان پولی در این خصوص را به چالش بکشند. به‌عنوان پژوهشگری در این حوزه، هرگز کار جدی ندیدم‌ام که نشان دهد بخش بانکی به‌تنهایی می‌تواند منجر به تورمی از نوعی شود که ما در ایران تجربه کرده‌ایم. در واقع، من هرگز هیچ کار جدی‌ای در ادبیات اقتصادی موجود ندیدم‌ام که نشان دهد ریشه تورم بلندمدت در چیزی غیر از سیاست‌های مالییه بد و نهادهای مالییه ضعیف و غیرمسوولانه باشد.

مسکن در «۱+۲»سناریو

یک سناریو می تواند «توافق» باشد.

سناریوی دوم، «بی‌پسیده تر شدن تحریم‌ها»

است که در این صورت، روند کاهشی...

صفحه ۲

صدای کیشوندان شنیده‌شد

جزیره کیش با ارائه گزارشی جامع از اقدامات انجام‌شده در حوزه زیرساخت‌ها، سلامت، آموزش و سرمایه‌گذاری...

صفحه ۴

تجارت و پارادوکس وابستگی

اقتصاد جهانی هموار بر بستری از تعاملات متقابل شکل گرفته است؛ تعاملی که از نخستین مبادلات...

صفحه ۶

ماراتن بهاری ریل و جاده

کریم حسن پور – سهام خودروی شخصی از سفرهای ایرانیان به بالاترین حد در ۱۴ سال اخیر رسیده است. بر اساس گزارش بازوی پژوهشی مجلس، ۷۰ درصد از ایرانیان در بهار پار سال، با خودروی شخصی به سفر رفته‌اند؛ در حالی که سهم قطار از این سفر ها فقط معادل یک‌در صد بوده است.

پس از خودروی شخصی، باز هم مدهای حمل‌ونقل عمومی جادای نظیر اتوبوس و تاکسی در رده بعدی پوشش سفرهای مسافران قرار گرفته‌اند؛ وضعیتی که ناشی از عرضه سوخت تقریباً رایگان به استفاده‌کنندگان از مدهای جادای است. این تبعیض به نفع جاده، درحالی که مد ریلی نیز نبود صرفه اقتصادی در دیگر بخش‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در ناوگان

عملا به اختلاف ۶۹ واحددرصدی سهم خودروی شخصی و قطار از پوشش سفرهای ایرانیان منجر شده است. به گزارش «دنیای اقتصاد»، مرکز پژوهشهای مجلس در گزارشی به پایش و تحلیل گردشگری داخلی در فصل بهار در بازه زمانی ۱۳ (۱۴۰۳-۱۲۹۰) پرداخته است که بخشی از آن ناظر بر سهم مدهای حمل‌ونقل از سفرهای بهاری است. این گزارش نشان می‌دهد، مادامی که شهروندان به خودروی شخصی دسترسی داشته باشند، کمترین اقبال را به استفاده از مدهای حمل‌ونقل عمومی بین‌شهری از قبیل قطار، اتوبوس، تاکسی نشان می‌دهند.

در این میان هواپیما به دلیل اینکه یک مُد لوکس محسوب می‌شود و جنس خاصی از تقاضای سفر را پوشش می‌دهد، همواره با یک سهم حداقلی از بازار متناسب با ظرفیت موجود و استطاعت مسافران مواجه است. اما ارزیابی سهم سایر مدها از سفرهای ایرانیان در بهار پارسال، حاوی اطلاعات مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

تغییر مدهای حمل‌ونقل

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، سهم استفاده از خودروی شخصی برای سفرهای بهاری از ۱،۷ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۷،۳ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. مهم‌ترین علت این اتفاق، کاهش سهم ناوگان حمل‌ونقل عمومی به ویژه اتوبوس‌ها از ۴،۴ میلیون سفر (معادل ۹،۲ درصد از کل) در سال ۱۳۹۲ به ۲،۸ میلیون سفر (معادل ۲،۹۹ درصد) در سال ۱۴۰۳ رسید. کاهش شدید ظرفیت ناوگان حمل‌ونقل عمومی به‌ویژه نسبت به سال‌های ابتدایی دهه ۹۰ و از طرف دیگر، مقرون به صرفه نبودن سفر با این ناوگان به‌خصوص برای خانوارهای پرجمعیت، خانواده‌های ایرانی را به سفر با خودروهای شخصی سوق داده است. هرچند شاید چون ماهیت سفر و سبک سفرهای بهاری که اغلب چند مقصدی است، نیاز به کاهش هزینه و انعطاف‌پذیری بالا دارد، خانواده‌ها استفاده از خودروی شخصی را ترجیح می‌دهند؛ اما این قطعا همه ماجرا نیست و وضعیت حاضر نشأت گرفته از نوع سیاست‌گذاری در بخش حمل‌ونقل است.

در این آمار دیگر وسایل حمل‌ونقل یعنی تاکسی‌های بین شهری با ۱۲ درصد و خودروی شخصی دیگران با ۹ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند و دیگر مدهای حمل‌ونقل مانند اتوبوس و قطار، به ترتیب فقط چهار و یک‌درصد سهم داشته‌اند.

هواپیما با توجه به هزینه بالا و دسترسی محدود، کاربرد کمتری در پوشش سفرهای ایرانیان دارد، طوری که بهار پارسال فقط ۰،۶۱ درصد از سهم سفرها را به خود اختصاص داده است. مینی‌بوس و شاورها نیز به ترتیب ۰،۳۸ و ۰،۰۲ درصد در پوشش این سفرها سهم داشته‌اند که به دلیل نقش محدود در حمل‌ونقل و نیز گروهی و دریایی بودن این ناوگان است. به همین ترتیب موتورسیکلت، دوچرخه و ون در مجموع ۱،۹۲ درصد از سفرها را به خود اختصاص دادند. در این گزارش یکی از دلایل عمده کاهش سفرهای داخلی در سال‌های اخیر، کاهش ظرفیت حمل‌ونقل عمومی ذکر شده است.

زیر ساخت ناکافی

به گزارش «دنیای اقتصاد»، در حال حاضر تعداد اتوبوس‌های فعال بین شهری از ۱۴ هزار و ۵۰۰ در اواخر دهه ۹۰ به به هفت‌هزار و ۵۰۰ دستگاه کاهش یافته است که البته این تعداد نیز، در بازه‌های یک سفر در جاده‌ها فعال هستند و در دیگر ایام سال برخی یا در اورهال هستند و یا به دلیل نبود صرفه اقتصادی در دیگر بخش‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در ناوگان

ریلی نیز حدود دو هزار و ۱۰۰ واگن فعال در کشور وجود دارد که این میزان پاسخگویی سهم یک‌درصدی تقاضای سفر هستند. این کمبود در تغییرات سفرهای مسافران با ناوگان حمل‌ونقل عمومی به وضوح نمایان شده است، به گونه‌ای که بر اساس گزارش بازوی پژوهشی مجلس، کاهش ظرفیت ناوگان جادای در بازه سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۳ محسوس بوده و جابه‌جایی حدود ۲۰۸ میلیون مسافر با اتوبوس در سال ۹۲ به ۱۶۷ میلیون نفر در سال ۱۴۰۲ رسیده است. این ارقام نشان‌دهنده کاهش ۴۵ درصدی سفر است. کمبود ظرفیت ناوگان جادای باعث کمبود و گرانی سفر با حمل‌ونقل عمومی شده و مسافران را به سفر با خودروهای شخصی ترغیب کرده است. در سفر با هواپیما نیز، تمرکز نامتوازن پروازهای کشور و افزایش قابل‌توجه نرخ بلیت بر الگوی سفرهای بهار تاثیرگذار بوده است. به عنوان مثال بنا بر اعلام سازمان هواپیمایی کشوری، از مجموع پروازهای داخلی سال ۱۴۰۲ بیش از ۳۵ درصد متعلق به فرودگاه مهرآباد بوده و سپس فرودگاه‌های مشهد (۱۴ درصد)، کیش (حدود ۹ درصد)، اهواز (۴،۵ درصد) و اصفهان (۳،۱۴ درصد) در جایگاه‌های بعدی قرار داشت‌اند؛ درحالی‌که در استان کرمانشاه با ثبت بیش از سه‌میلیون سفر، سهم سفرهای هوایی تنها ۵،۵ درصد بوده است.

این گزارش نشان داد سهم ۱۰ استانی که جزو مقاصد برتر گردشگری ایران هستند همچون فارس، کرمان، کرمانشاه، حتی اصفهان و مازندران، از ناوگان و زیرساخت‌های ریلی، جادای و هوایی ناکافی است.

کمبود ناوگان و تحول در سفر

آمار این پژوهش حاکی از تحول قابل‌توجه در استفاده مردم از ناوگان حمل‌ونقل عمومی بین شهری است. سفرهای هوایی که در بهار ۹۰ با ۶۴۴ هزار نفر آغاز شد، در سال ۹۶ با بیش از یک‌میلیون سفر به اوج خود رسید و در بهار ۱۴۰۳ با یک کاهش چشم‌گیر به ۴۰۰ هزار سفر محدود شد. سفر با قطار نیز در سال ۹۰ از ۱،۱ میلیون سفر شروع شد، در سال ۹۱ با ۱،۴ میلیون سفر به اوج رسید و پس از آن روند کاهشی به خود گرفت؛ طوری که در بهار ۱۴۰۳ به ۹۰۰ هزار سفر کاهش یافت. تعداد سفرها با اتوبوس نیز در سال ۹۰ بیش از هفت‌میلیون سفر بوده است که در سال ۱۴۰۳ به ۲،۸ میلیون سفر کاهش یافته است.

شاید روند نزولی آمار استفاده از مدهای حمل‌ونقل عمومی بین شهری، صرفا به کاهش آمار کل سفر نسبت داده شود؛ اما این قطعا همه ماجرا نیست. ناتوانی ریل و جاده برای پاسخ به نیاز مسافران، آنجا آشکار می‌شود که در همین مدت، سهم خودروی شخصی از پوشش سفرهای ایرانیان همواره رو به افزایش بوده است. سهم وسایل نقلیه شخصی از سفرهای ایرانیان طی بیش از یک دهه گذشته به طور مستمر افزایش یافته است؛ به این ترتیب که از ۲۹ میلیون سفر و سهم ۵۲ درصدی در سال ۹۰ به بیش از ۹۶ میلیون سفر و سهم ۶۱ درصدی و بیش از ۴۹ میلیون سفر و سهم ۷۰ درصدی در بهار ۱۴۰۳ رسیده است.

سهم مینی‌بوس نیز از ۳،۲ میلیون سفر و چهاردرصد از کل در سال ۹۰ به بیش از سه‌میلیون سفر و سهم ۴،۳ درصدی از کل در سال ۹۲ به عنوان اوج و در نهایت به فقط ۲۶۷ هزار سفر و ۰،۳۸ درصد از کل سفرها در سال

روزنامه سراسری اقتصادی، اجتماعی

دوشنبه ۱۴ مهر ۱۴۰۴

۱۳ ربیع الاول ۱۴۴۷/۶ اکتبر ۲۰۲۵

شماره ۷۷۳

۸۰۰۰ تومان

تب تند بورس

طلای سیاه گروگان ژئوپلیتیک

چشم امید به ستاره‌ها

♥ سیاستگذاری در زمین فین تک

فناوری‌های نوین مالی(فین‌تک‌ها) در سطح جهانی به‌عنوان مکملی برای بانکداری خرد مطرح شده‌اند و می‌توانند با تسریع و تسهیل فرآیند وام‌دهی، نقش موثری در بهبود دسترسی به خدمات مالی ایفا کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهد سهم اعتبارات پرداختی از طریق این ابزارها به‌طور میانگین در جهان حدود ۱۵ درصد است، درحالی‌که در ایران بر اساس آخرین آمار، این سهم تنها بین ۱ تا ۱.۵ درصد قرار دارد. به عقیده کارشناسان از ظرفیت‌های بالقوه فین‌تک‌ها، به‌ویژه در حوزه وام‌دهی و اعتبارات خرد، به‌خوبی بهره‌برداری نشده است. در همین راستا، بانک مرکزی به‌تازگی پیش‌نویس راهبرد توسعه و تنظیم‌گری فناوری‌های نوین مالی را منتشر کرده است. تقویت محیط قانونی، فراهم‌سازی بستر جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و همچنین سازماندهی و یکپارچه‌سازی فعالیت فین‌تک‌ها از جمله اولویت‌هایی است که این نهاد برای ارتقای زیست‌بوم مالی کشور مورد تأکید قرار داده است.

با تغییر الگوهای رفتاری مشتریان و افزایش انتظارات کاربران از خدمات مالی دیجیتال، صنعت پرداخت و نظام‌های مالی در سطح جهانی وارد مرحله‌ای از تحولات بنیادین شده است. گسترش به‌کارگیری فناوری‌های نوین چارچوب‌های سنتی ارائه خدمات مالی را دگرگون کرده و مدل‌های کسب‌وکار مبتنی بر فناوری‌های نوین مالی (فین‌تک‌ها) را به یکی از مهم‌ترین روندهای نوظهور در اقتصاد جهانی بدل ساخته است. ایران نیز به دلیل ضرب بالای نفوذ اینترنت و گسترش استفاده از تلفن‌های هوشمند، از ظرفیت قابل‌توجهی برای توسعه خدمات مالی دیجیتال برخوردار است. وجود جمعیت جوان و آشنا با فناوری، بازار بزرگی را برای ارائه خدمات مالی نوآورانه در کشور فراهم کرده و بستری مناسب برای رشد فناوری‌های نوین مالی ایجاد کرده است.

از سوی دیگر، ساختار سنتی نظام بانکی در حوزه تأمین مالی و ارائه تسهیلات، با محدودیت‌ها و پیچیدگی‌هایی همراه است. فرآیند دریافت وام در بانک‌ها غالباً نیازمند بلوکه کردن مبلغی در حساب‌بانکی و ارائه مدارک متعدد است؛ شرایطی که برای بسیاری از اقرا قهدهموزه اقشار کم‌درآمد دشوار یا حتی غیرممکن است و در نتیجه دسترسی آنها به منابع مالی محدود می‌شود. در مقابل، فین‌تک‌ها با حذف بخشی از این موانع و ارائه راهکارهای انعطاف‌پذیرتر، توانسته‌اند توجه کاربران را به خود جلب کنند و به گزینۀ‌ای کارآمد برای تأمین مالی خرد و ارائه خدمات اعتباری بدل شوند.

راهبرد بانک‌مرکزی در رابطه با فین‌تک‌ها به تازگی با تمرکز بر توجه به پتانسیل رو به رشد فناوری‌های مالی در نظام پولی و بانکی کشور، راهبردی جامع را در زمینه تنظیم‌گری و گسترش فین‌تک‌ها تدوین کرده است. هدف اصلی این سند، رویکرد، ایجاد تعادل میان حمایت از نوآوری و تضمین ثبات مالی است. بر این اساس، بانک مرکزی در گام نخست به دنبال تقویت محیط قانونی و نظارتی است تا از یکسو فضای مطمئن و شفافی برای فعالیت شرکت‌ها، نوآر فراهم شود و از سوی دیگر، امکان بروز رقابت سالم در بازارهای مالی به وجود آید. همزمان با این اقدام، توسعه ابزارهای نوین نظارتی در دستور کار قرار گرفته تا با بهره‌گیری از فناوری‌های جدید، ریسک نکول کاهش و سطح شفافیت و اثربخشی نظارت در حوزه پولی و بانکی ارتقا یابد.

در کنار بعد نظارتی، فراهم‌سازی زمینه سرمایه‌گذاری داخلی و بین‌المللی نیز بخش مهمی از این راهبرد را تشکیل می‌دهد. بانک مرکزی با حمایت از حضور فعال فین‌تک‌ها در روندهای ملی و جهانی و تسهیل دسترسی آنها به منابع مالی، تلاش دارد امکان رشد و توسعه پایدار این صنعت را فراهم آورد. در همین راستا، ایجاد بستر همکاری و هم‌افزایی میان بازیگران اصلی زیست‌بوم فین‌تک کشور، به‌عنوان یکی از محورهای کلیدی دنبال می‌شود. در این راستا شکل‌گیری رگولاتور واحد صنعت فین‌تک در کشور به منظور هماهنگ‌سازی بین‌نهادی و تدوین سیاست‌های یکپارچه از اولویت بالایی برخوردار است. در نهایت، این راهبرد بر شکل‌گیری ساختارهایی برای اشتراک‌گذاری دانش و تبادل ایده‌ها و محصولات نوآورانه تأکید دارد؛ ساختارهایی که می‌توانند به ارتقای کیفیت خدمات مالی، گسترش دسترسی مردم به ابزارهای نوین و تقویت جایگاه فین‌تک‌ها منجر شوند. به این ترتیب، سیاست بانک مرکزی در قبال فین‌تک‌ها نه صرفاً رویکردی نظارتی، بلکه حرکتی هماهنگ برای حمایت، ساماندهی و هدایت این صنعت نوظهور در جهت منافع کلان اقتصاد کشور است.

■ ■ ■

♥ حذف صفر از پول ملی؛ اقدامی اصلاحی یا سیاستی نمادین؟

با تصویب لایحه حذف چهار صفر از پول ملی در کمیسیون اقتصادی مجلس، بار دیگر بحث بر سر کارآمدی این سیاست در دستور کار فضای عمومی و تخصصی کشور قرار گرفته است. طبق اعلام مقامات، این لایحه پس از بررسی کارشناسی در بانک مرکزی و وزارت اقتصاد و رفع ایرادات قبلی، به زودی در صحن علنی مجلس مطرح خواهد شد. اما پرسش کلیدی این است: آیا حذف صفر از پول ملی در شرایط فعلی اقتصاد ایران، می‌تواند گامی موثر در جهت بهبود نظام پولی و مالی کشور باشد یا صرفاً نموده‌ای نمادین و فاقد اثرگذاری اقتصادی خواهد بود؟ در شرایط اقتصادی کنونی ایران، حذف صفرها چه دستاوردی خواهد داشت؟ و آیا می‌توان آن را گامی موثر در راستای بهبود عملکرد اقتصادی دانست یا صرفاً اقدامی نمادین در ظاهر مساله است؟

مسکن در «۱+۲» سناریو

مریم لطفی – صحنه‌گردانان بازار مسکن در نیمسال دوم، سه کارگردان – یکی داخلی و مابقی خارجی – است: تورم تولید، فرجام آتش‌بس و آینده تحریم‌ها. بر این اساس، سه سناریو برای قیمت مسکن و نبض سرمایه‌گذاری‌های ساختمانی قابل تحلیل و بر آورد است.

مسکندان باری کرده است.

یک سناریو می‌تواند «توافق» باشد. سناریوی دوم، «پیچیده‌ترشدن تحریم‌ها» است که در این صورت، روند کاهش‌ی ۵ماه اخیر «قیمت واقعی مسکن» با تغییراتی همراه می‌شود. سناریوی سوم در صورت «خاتمه کامل جنگ» قابل تصویر است. در بررسی «دنیایاقتصاد»، برای هر کدام از سناریوها، ارقام مربوط به تجربه دوره‌های قبل بازار مسکن تشریح شده است. فرید قدیری: بازار املاک شامل معاملات مسکن و تولید ساختمان در ماه‌های آینده دست‌کم تا پایان ۱۴۰۴- از ۳ فاکتور تأثیر می‌پذیرد؛ دو مورد آنها بیرون از این بخش فعال هستند که یکی از آنها اقتصادی و دیگری غیراقتصادی محسوب می‌شود، فاکتور سوم نیز مرتبط با درون این بازار است که البته سطح اثرگذاری آن بسیار کمتر (حتی ناچیز) از دو کارگردان اولی است. در این مقاله قصد بر آن است با استناد به آخرین وضعیت نبض بخش مسکن و ساختمان و تمرکز به روند ماه‌های اخیر، به این پرسش پاسخ دهیم که با شرایط پیش رو در حوزه‌های «آتش‌بس بعد از جنگ ۱۲ روزه»، «رفتار احتمالی غرب در برابر آینده برجام و تحریم» و همچنین «شرایط اقتصادی کشور و انتظارات عمومی»، سرنوشت قیمت ملک و سرمایه‌گذاری ساختمانی چگونه خواهد بود.

۳ کارگردان در بازار مسکن

بازار مسکن در حال حاضر از سه عامل، جهت می‌گیرد یا به آنها متناسب با وضعیت که دارند، واکنش نشان خواهد داد. این سه عامل را می‌تواند «کارگردانان ظاهرا غیر وابسته و مستقل از هم» در زمین بخش مسکن و ساختمان عنوان کرد اما در واقعیت، بین طراحی‌های آنها، مستقل از بخش مسکن، تأثیرگذاری‌هایی وجود دارد.

این سه کارگردان بازار مسکن در نیمسال دوم ۱۴۰۴ شامل «رتکب ریسک‌های غیر اقتصادی و ریسک تنش»، «تورم تولید ساختمان» و «قدرت خرید تقاضای مسکن» است. ظاهر این متغیرها اینگونه است که قدرت خرید ارتباطی به تورم مصالح‌ساختمانی ندارد یا این فاکتور تورمی وابسته به شرایط تولید مصالح‌ساختمانی است و ارتباطی به ریسک غیر اقتصادی ندارد. اما روند ۷ سال گذشته مجموع متغیرهای اقتصادی بخش مسکن و ساختمان نشان داده، فراز و فرود ریسک‌های اقتصادی و غیراقتصادی، سهم قابل‌توجهی در جهت‌دهی به متغیرهای کلیدی این بخش همچون قیمت و رشد تولید

تغییرات نرخ ارز خواهد بود. اما در همین سناریوی پیچیده‌شدن تحریم، چنانچه ریسک تنش نظامی □ با توجه به اینکه هنوز در وضعیت آتش‌بس هستیم و به قول دبیر شورای عالی امنیت ملی، هنوز جنگ تمام نشده است– افزایش یابد، احتمال ادامه رکود هفته‌های اخیر مسکن بالا خواهد بود و قیمت واقعی مسکن به احتمال زیاد، کاهش می‌یابد و نبض تولید نیز متأثر خواهد شد. حالت اول این سناریو، یعنی پیچیده‌شدن تحریم بدون افزایش ریسک تنش، در سال‌های ۹۷ تا ۹۹ در بخش مسکن و ساختمان تجربه شد. در آن مقطع، تورم مسکن در سطح بالایی ثبت شد و قیمت واقعی مسکن متوسط سالانه ۳۷درصد افزایش یافت. تشکیل سرمایه در بخش مسکن نیز در آن سال‌ها متوسط سالی ۷ درصد کاهش یافت.

در سال ۱۴۰۳، قیمت واقعی مسکن به معنای حذف اثر تورم عمومی از روند رشد قیمت اسمی، ۱۴ درصد کاهش یافت.

سناریوی سوم؛ خاتمه جنگ با تعیین تکلیف آتش‌بس
بخش مسکن و ساختمان در کنار واکنش‌های احتمالی که به موضوع «سرنوشت بند اسنپ‌ک یا همان مکانیسم ماشه» در مسیر آینده تحریم‌ها بروز خواهد داد، در ماه‌های اخیر و همچنین ماه‌های پیش‌رو، با ریسک دیگری از نوع غیر اقتصادی با جنس تنش نظامی مواجه است. از ۲۳ خرداد تا ۳ تیرماه، بروز جنگ تحمیلی ۱۲ روزه با تجاوز نظامی (حملات هوایی) رژیم صهیونیستی به خاک ایران، بخش مسکن و ساختمان یک مرحله دیگر در رکود فرو رفت. معاملات خرید آپارتمان تقریباً متوقف شد، قیمت مسکن کاهش پیدا کرد و سرمایه‌گذاری تولیدی نیز همین‌چور. از روز ۳ تیر تاکنون که شرایط «آتش‌بس» برقرار است، تقریباً شرایط بازار مسکن شبیه همان ۱۲ روز است به این معنا که تحرک محسوس و پایداری در سمت خرید و معاملات مسکن اتفاق نیفتاده و انتظارات سرمایه‌گذاران ساختمانی نیز به گونه‌ای است که با توجه به سطح بالای تورم تولید و کاهش قیمت مسکن و اثر این دو بر عایدی تولید و در عین حال ریسک‌های دیگر، امکان خروج از رکود تولید را ندارند.

با این حال چنانچه تکلیف آتش‌بس روشن شود و جنگ به شکل قطعی و کامل، خاتمه پیدا کند، شرایط بازار مسکن به وضعیت «قبل از ۵ ماه اخیر» و «قبل از یکسال ۱۴۰۳» یا بهتر است در مجموع گفته شود به وضعیت «قبل از شروع سال ۱۴۰۳» برمی‌گردد. از ابتدای سال ۱۴۰۳ با بروز «ریسک تنش نظامی» تحت‌تأثیر افزایش سطح جنگ در منطقه با تجاوزگری رژیم صهیونیستی (حمله به کنسولگری ایران در ۱۳ فروردین همان سال)، معادلات بخش مسکن و ساختمان نسبت به دوره ۹۷ تا ۱۴۰۲ تغییر کرد. در آن دوره، ریسک غیراقتصادی از جنس تحریم و تقابل سیاسی غرب با ایران بود که اثر آن، عمدتاً به شکل افزایش انتظارات تورمی و اثر پذیری نسبی قیمت مسکن از حرکت قیمت دلار بود. اما در سال ۱۴۰۳، ارتباط معنادار رشد قیمت ارز و رشد قیمت مسکن تقریباً مختل شد؛ چرا که بروز ریسک تنش نظامی، ریسک سرمایه‌گذاری ملکی را بالا برد و در نتیجه از خریدهای سرمایه‌ای آپارتمان کاست و باعث ثبات یا کاهش قیمت مسکن شد.

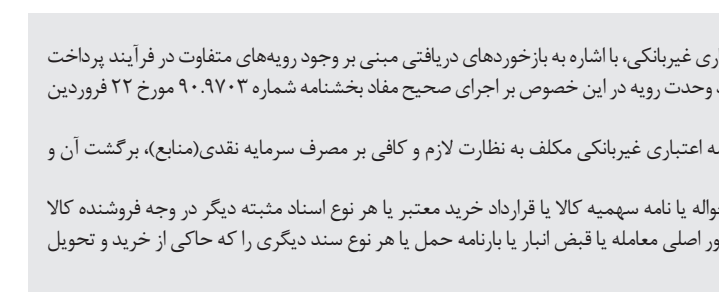
در سال ۱۴۰۳، قیمت واقعی مسکن به معنای حذف اثر تورم عمومی از روند رشد قیمت اسمی، ۱۴ درصد کاهش یافت که افت قابل‌توجهی در مقایسه با رشد مثبت قابل‌توجه قیمت واقعی مسکن در سال‌های قبل از آن است. طی ۵ ماه اول امسال نیز از آنجا که ریسک تنش نظامی بیشتر شد و به جنگ ۱۲روزه انجامید، قیمت واقعی افت بیشتری نسبت به یکسال قبل از آن تجربه کرد؛ منفی ۱۵٫۸ درصد.

بسه این ترتیب، در صورت پایان کامل جنگ و عبور از فاز آتش‌بس به فاز خاتمه «احتمال حملات دوباره»، احتمالاً روند افت قیمت واقعی، متوقف یا خفیف می‌شود و به نوعی، آن حالتی که طی ۲ ماه گذشته در بخش مسکن و ساختمان وجود داشت، کاهش پیدا می‌کند یا از بین می‌رود. در این سناریو، چنانچه در موضوع تحریم‌ها نیز توافق حاصل شود، بخش مسکن به سمت گذار از رکود حرکت می‌کند و چنانچه این ریسک غیراقتصادی فعال باشد، شرایط رکود تورمی در مسکن و ساختمان با احتمال بالا برقرار خواهد بود.

درباره آینده بخش مسکن و ساختمان و تأثیر تنش‌ها بر بخش مسکن و ساختمان، اخیراً فردین بردانی مطالعه‌ای انجام داده است. این مطالعه که به سفارش سرمایه‌گذاری توس‌گستر تهیه شده، نشان می‌دهد، کسب‌وکارها در وضعیت جنگی با نااطمینانی گسترده و افزایش ریسک سرمایه‌گذاری می‌روبرو می‌شوند. بازارها نیز شاهد حرکت سرمایه‌ها به سمت پناهگاه‌های امن خواهند بود که املاک و مستغلات جزو آن نیست به طوری‌که تقاضای موثر برای خرید کالاهای غیرضروری کاهش می‌یابد. در بخش ساختمان نیز سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد.

براساس این مطالعه، طی بهار امسال جواز ساخت در تهران در حد ۲۰۰۰ واحد مسکونی صادر شده است. بررسی‌های «دنیایاقتصاد» از ابعاد این آمار در مطالعه مذکور نشان می‌دهد، این رقم، «کمترین میزان» درخواست سرمایه‌گذاری ساختمانی در پایتخت در یک فصل، طی همه سال‌های اخیر است که در رکود بی‌سابقه تولید ساختمان را تصویر می‌کند. این تصویر همانی است که در ابتدای مقاله درباره اثر بروز ریسک‌ها بر نبض تولید و سرمایه‌گذاری ساختمانی عنوان شد. در این مطالعه، حجم معاملات مسکن در تهران طی بهار امسال نیز ۴هزار واحد مسکونی اعلام شده است.

از ابعاد این آمار نیز حاکی است، فروش ۴ هزار واحد در ۳ ماه، حتی از «فروش در یک ماه» در شرایط نرمال بازار مسکن نیز کمتر است و این رکود نیز تقریباً بی‌سابقه بوده است.

رکود تولید در جاده مخصوص

به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی، این بانک در ابلاغیه‌ای خطاب به تمامی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی، با اشاره به بازخورد‌های دریافتی مبنی بر وجود رویه‌های متفاوت در فرآیند پرداخت تسهیلات مضاربه در شبکه بانکی کشور، به منظور حصول اطمینان از تبیین صحیح مقررات مربوط و وجود وحدت رویه در این خصوص بر اجرای صحیح مفاد بخشنامه شماره ۹۰۹۷۰۳ مورخ ۲۲ فروردین ۱۳۹۰ بانک مرکزی، موارد زیر را در مورد پرداخت تسهیلات مضاربه مجدداً تأکید کرد:

- با توجه به ماده ۱۰ «استورالعمل اجرایی عقد مضاربه» مصوب شورای پول و اعتبار، بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی مکلف به نظارت لازم و کافی بر مصرف سرمایه نقدی(منابع)، برگشت آن و همچنین عملیات اجرایی مضاربه است.
- پرداخت سرمایه مضاربه در بازگانی داخلی جهت خرید کالا باید در مقابل پیش فاکتور معتبر یا حواله یا نامه سهمیه کالا یا قرارداد خرید معتبر یا هر نوع اسناد مثبته دیگر در وجه فروشنده کالا صورت گیرد. در این حالت عامل موظف است حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ استفاده از سرمایه، فاکتور اصلی معامله یا قبض‌البار یا بارنامه حمل یا هر نوع سند دیگری را که حاکی از خرید و تحویل کالا باشد به بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی ارائه کند.

صنعت کشور از جمله خودروسازی را تحت‌تأثیر قرار دهد. از مهم‌ترین این نااطمینانی‌ها می‌توان به احتمال فبالسازی مکانیسم ماشه اشاره کرد. این موضوع می‌تواند باعث تشدید تحریم‌ها و رشد بهای ارز شود که این روند به ضرر تولید محسوب تمام خواهد شد.

جزئیات تولید خودروسازان

اما آنگاهی به عملکرد هر یک از خودروسازان بزرگ کشور در پنج ماهه ابتدایی سال داشته باشیم، طی این مدت زمان سایپا و پارس خودرو به طور قابل‌توجهی افت تولید داشته‌اند اما ایران‌خودرو مسیر متفاوتی را طی کرده و حتی کمی رشد تولید را ثبت کرده است.

ایران‌خودرو از ابتدای سال تا انتهای مردامه ۲۰۱ هزار و ۲۲۰ دستگاه محصول سواری را به تولید رسانده است. این شرکت در پنج ماه ابتدایی سال گذشته، ۱۹۷هزار و ۲۹۵ دستگاه تولید داشت. بنابراین تیراژ این شرکت در مدت زمان یاد شده نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد سه هزار و ۸۲۵ دستگاه معادل دو درصد را تجربه کرده است. در این بین بیشترین تولید انی‌پوشان جاده مخصوص به گروه پژو اختصاص دارد که درحال حاضر فقط پژو ۲۰۷ را از این خانواده به تولید می‌رسد. این شرکت در بازه زمانی تحت بررسی، ۶۲ هزار و ۹۱۳ دستگاه پژو تولید کرده است. با توجه به تولید ۲۶هزار و ۴۶۱دستگاهی خانواده پژو در پنج ماهه سال گذشته، ایران‌خودروی‌ها در تولید اعضای این خانواده افت ۱۷٫۷ درصدی داشته‌اند.

در بین دیگر محصولات ایران‌خودرو، گروه سورن تیراژ ۵۴هزار و ۵۸۱دستگاهی را در پنج ماه ابتدایی امسال از خود به جا گذاشته است. با در نظر گرفتن تیراژ ۲۶ هزار و ۳۴۵دستگاهی این گروه خودرویی در مدت مشابه سال گذشته، ایران‌خودروی‌ها توانسته‌اند تولید در این گروه ۵۰ درصد افزایش دهند. همچنین ایران‌خودرو اعلام کرده طی این مدت ۳۱هزار و ۹۰۳ دستگاه دنا را به تولید رسانده است. با توجه به تیراژ ۲۳ هزار و ۷۸۳ دستگاهی این خودرو در مدت مشابه سال پیش، تولید دنا ۵٫۶ درصد کاهش را تجربه کرده است.دیگر محصول ایران‌خو درو به نام رانا در مجموع در آمار پنج ماهه تیراژ سه‌هزار و ۷۹۱ دستگاهی را ثبت کرده است. این خودرو در پنج ماهه سال پیش، به میزان ۶هزار و ۵۸۵دستگاه تولید شده بود بنابراین تولید این محصول با افت ۲۴٫۴ درصدی مواجه بوده است. علاوه بر این ایران‌خودروی‌ها طی پنج ماه گذشته ۸ هزار و ۸۸۷ دستگاه هایما را مونتاژ کرده‌اند، این در حالی است که در مدت مشابه ۱۴۰۲، تیراژ این مونتاژی چنین پنج هزار و ۵۹۰ دستگاه بود. بر این اساس تولید این خودروی مونتاژی رشد ۵۹ درصدی داشته است.

اما سایپا به عنوان دومین خودروساز بزرگ کشور، در پنج ماه گذشته ۶۹ هزار و ۴۲۱ دستگاه خودروی سواری تولید کرده که این رقم در مدت مشابه پارسال به میزان ۱۰۷ هزار و ۷۲۹ دستگاه بوده است. بنابراین در این مدت زمانی نارتی‌پوشان جاده‌مخصوص ۳هزار و ۳۱۸

♥ تالار شیشه‌ای یا اتاق انتظار؟

تالار شیشه‌ای این روزها به اتاق انتظار تبدیل شده است. بسیاری از سهام با نسبت قیمت به درآمد پایین معامله می‌شوند، اما تثبیت نرخ دلار توافقی زیر ۷۰ هزار تومان و نرخ سود ۳۵ درصدی، فضای رشدی بازار را محدود کرده است. این وضعیت، سرمایه‌گذاران را محتاط و محتاج به ابزارهای کم‌ریسک مانند صندوق‌های درآمد ثابت و طلا کرده است. هرچند بازار در مقاطعی صعودی می‌شود، اما نبود اعتماد و فشار فروش اجازه تداوم نمی‌دهد. در چنین فضایی به اعتقاد کارشناسان تنها یک تحول سیاسی یا اقتصادی می‌تواند مسیر بورس را تغییر دهد.

بورس نیازمند محرک سیاسی

احمد اشتیاقی، تحلیلگر بازار سرمایه، درباره وضعیت فعلی بورس گفت: «بازار در این مقطع نشان داده است که برای شکل‌گیری یک روند صعودی پایدار، نیازمند تخصیص نقدینگی بیشتر در روزهای مثبت است. اما با فضای کنونی، فروشندگان همچنان اطمینان کافی ندارند و شرایط بازار حالت تعلیقی پیدا کرده است. به همین دلیل، خریداران با قدرت وارد نمی‌شوند و فروشندگان نیز به‌صورت پله‌ای در بازار ظاهر می‌شوند. تنها در صورتی که صف‌های خرید با حجم بالا شکل بگیرد، می‌توان انتظار داشت روند صعودی ادامه پیدا کند؛ در غیر این صورت، معمولاً پس از یک روز مثبت، فروشندگان مجدداً وارد می‌شوند و بازار را منفی می‌کنند.»

او در ادامه افزود: «یکی از مهم‌ترین عواملی که این وضعیت را تشدید کرده، عدم مبهم سیاسی کشور است. از یک‌سو آینده توافقی برجام با توافق احتمالی با آمریکا نامشخص است و از سوی دیگر، احتمال ارجاع پرونده ایران به نهادهای اروپایی وجود دارد که می‌تواند منجر به تشدید تحریم‌ها شود. در چنین شرایطی، سرمایه‌گذاران تمایل بیشتری به صندوق‌های درآمد ثابت و صندوق طلا پیدا کرده‌اند. به‌طور معمول، پرتفوی سرمایه‌گذاران از سهام کاسته و به سمت این ابزارهای کم‌ریسک حرکت می‌کند. برای نمونه، اگر سرمایه‌گذاری بیش‌تر ۱۰۰ درصد سهام داشت، اکنون ممکن است نیمی از آن را فروخته و ۲۵ درصد در صندوق درآمد ثابت و ۲۵ درصد در صندوق طلا سرمایه‌گذاری کند تا بتواند ریسک‌های بیش‌تر را پوشش دهد.» اشتیاقی همچنین به وضعیت نرخ ارز و تاثیر آن بر بازار سرمایه اشاره کرد و گفت: «از ابتدای سال تاکنون دلار توافقی در کانال زیر ۷۰ هزار تومان تثبیت شده و این موضوع ذهن سرمایه‌گذاران را به‌شدت درگیر کرده است. وقتی از یک‌سو نرخ سود بانکی روی ۳۵ درصد قرار دارد و تورم در حدود ۳۰ درصد است، اما اجازه رشد نرخ دلار داده نمی‌شود، طبیعی است که سودآوری شرکت‌ها نیز رشدی نکنند. این شرایط در کنار ابهامات سیاسی، بازار را در حالت تعلیق قرار داده و سرمایه‌گذاران را محتاط‌تر کرده است.»

این تحلیلگر بازار سرمایه در پایان خاطرنشان کرد: «تاکنون بسیاری از سهام‌ها در نقاط ارزنده‌ای معامله می‌شوند و قیمت‌ها حتی پایین‌تر از ارزش ذاتی قرار گرفته است. نسبت قیمت به درآمد (P/E) بیشتر شرکت‌ها در محدوده ۳ تا ۴ واحد قرار دارد که نشان‌دهنده ارزندگی بازار است. با این حال، تنها در صورتی می‌توان انتظار داشت بازار وارد روند صعودی شود که با تصمیمات سیاسی مهمی اتخاذ شود یا بستره‌های جدیدی برای افزایش سودآوری شرکت‌ها فراهم شود. در غیر این صورت، بازار در همین نقاط تعادلی نوسان خواهد داشت و نمی‌توان چندان امیدوار به رشد پرقدتر آن بود. علاوه بر این، قیمت‌گذاری دستوری همچنان به‌عنوان بانه جانی صنایع باقی مانده و فشار مضاعفی بر آنها وارد کرده است.»

♥ افت نسبت شاخص کل به شاخص هم‌وزن

بررسی امار و ارقام نشان می‌دهد که نسبت شاخص کل به هم‌وزن در پایان معاملات روز گذشته به سطح ۳۰۲٫۶ واحدی رسیده است. این نسبت در پایان سال گذشته در سطح ۳۰۴٫۱ واحدی قرار داشت و افت این نسبت نسبت به ابتدای سال، نشانگر عملکرد بهتر سهام کوچک در قیاس با سهام بزرگ تالار شیشه‌ای است. بررسی یازدهی شاخص‌ها نیز این نکته را تایید می‌کند؛ درحالی‌که شاخص کل بورس از ابتدای سال افت ۷٫۳ درصدی را متحمل شده، شاخص هم‌وزن تنها ۳٫۹ درصد از ارتفاع خود را از دست داده است. پس عملکرد بهتر نمادهای کوچک در قیاس با نمادهای بزرگ، موجب افت کمتر شاخص هم‌وزن در قیاس با شاخص کل و نهایتاً کاهش نسبت شاخص کل به هم‌وزن شده است. افت نسبت شاخص کل به شاخص هم‌وزن تفاوت شاخص کل و شاخص هم‌وزن شاخص کل بورس تهران به عنوان نمابر اصلی بازار سهام شناخته می‌شود. این شاخص نماینده و مقیاس سنجش عملکرد بازار سهام با دیگر بازارها شده. در سال‌های اخیر همواره تحلیلگران و سهامداران اشکالاتی را به شاخص کل مطرح کرده‌اند و همگی متفق‌القول بر این موضوع تاکید دارند که شاخص کل، دماسنج مناسبی برای بیان وضعیت بازار سهام نیست و نمی‌توان عملکرد شاخص کل را به سبدهای معاملاتی سهامداران تعمیم داد. البته آنچه که از سوی این افراد مطرح می‌شود، درست است.

اقتصادی قوی‌تری در پس آن نهفته است. این جریان نقدینگی، به‌عنوان یک کاتالیزور اصلی، تقاضا را در بازار افزایش داد و به رشد شاخص‌ها کمک کرد.

از دیگر عوامل تاثیرگذار می‌توان به تغییر سیاست‌های ارزی دولت و افزایش نرخ ارز اشاره کرد. این تغییر، به‌ویژه با توجه به عرضه دلار شرکت‌ها در بازار توافقی، خوش‌بینی نسبت به سودآوری شرکت‌ها را تقویت کرد. افزایش نرخ ارز نه‌تنها ارزش دلاری بازار را بهبود بخشید، بلکه دارایی‌های شرکت‌ها را نیز ارزنده‌تر کرد. گزارش‌های منتشرشده از عملکرد شرکت‌ها در شهریورماه نیز نشان‌دهنده شرایط مطلوب صنایع بود که به تقویت اِسن روند کمک کرد. این دو عامل، در کنار گزارش‌های مثبت شرکت‌ها و ارزش‌گذاری جذاب بازار، بستر لازم برای رشد را فراهم کردند.

با این حال، به نظر می‌رسد که جریان پولی و تغییرات ارزی نقش اصلی را در این تحولات ایفا کردند. در این میان باید عنوان کرد مکانیسم ماشه یکی از موضوعات کلیدی در تحلیل‌های اخیر بازار بوده است. انتظار بازار این بود که این مکانیسم تمدید نشود، اما عدم تحقق این انتظار مسیر متفاوتی را برای بازار رقم زد. برخی معامله‌گران عقیده دارند اثر این مکانیسم پیش‌تر در بازار پیش‌خور شده بود و عدم تمدید آن، ابهامات موجود را تا حدی برطرف کرد. با این حال، باید به صراحت گفت که ریسک‌های بازار همچنان پابرجا هستند و اتفاق غیرمنتظره‌ای برای کاهش این ریسک‌ها رخ نداده است.

خاندوزی ادامه داد: در بازه زمانی کوتاه‌مدت، افزایش نرخ ارز به‌طور قطع به نفع بازار است، زیرا سودآوری شرکت‌ها را تقویت می‌کند. اما در میان‌مدت و بلندمدت، در صورتی که دولت نرخ ارز را به‌طور رسمی به رسمیت نشناسد و شرکت‌ها نتوانند این افزایش را در قیمت‌گذاری محصولات خود لحاظ کنند، ممکن است شاهد کاهش فروش ناشی از افت صادرات یا رکود اقتصادی باشیم. این موضوع می‌تواند اثرات منفی بر بازار داشته باشد. در حال حاضر، بازار به افزایش نرخ ارز با دید مثبت نگاه می‌کند، اما آینده این روند به سیاست‌های دولت بستگی دارد.

همچنین بر اساس گزارش‌های فروش شرکت‌ها، وضعیت صنایع مختلف در بازار سهام مطلوب بوده است. صنایع کلیدی مانند پالایشی‌ها، پتروشیمی‌ها، فولادی‌ها و فلزی‌ها عملکرد قابل‌توجهی داشتند. گزارش‌های ماهانه نشان‌دهنده روند مثبت این صنایع است و با توجه به قیمت‌های فعلی و شرایط بنیادی، بازار از نظر ارزش‌گذاری در موقعیت مساعدی قرار دارد. ترکیب این عوامل نشان می‌دهد که صنایع مختلف همچنان پتانسیل رشد دارند، به‌ویژه در صورتی که گزارش‌های میان‌دوره‌ای شرکت‌ها نیز مثبت باشد.

خاندوزی در خصوص وضعیت صندوق‌های طلا نیز گفت: صندوق‌های طلا به‌عنوان ابزاری برای پوشش ریسک در برابر تنش‌های سیاسی و تحریم‌ها همچنان جایگاه ویژه‌ای در پرتفوی سرمایه‌گذاران دارند. با این حال، در صورتی که سیاست‌های ارزی دولت به‌طور رسمی نرخ ارز توافقی را به رسمیت بشناسد، بازدهی بازار سهام از صندوق‌های طلا پیشی خواهد گرفت. در حال حاضر، جذابیت این صندوق‌ها به دلیل شرایط سیاسی و ریسک‌های موجود همچنان پابرجاست، اما بازار سهام با پشتوانه گزارش‌های قوی شرکت‌ها و افزایش نرخ ارز، گزینه‌ای رقابتی‌تر به نظر می‌رسد.

بنابراین با نزدیک شدن شاخص کل به محدوده ۳میلیون واحد، انتظار می‌رود بازار شاهد عرضه و تقاضای سنگین و نوسانات قابل‌توجهی باشد. این محدوده از نظر تکنیکال و روانی اهمیت زیادی دارد و احتمال می‌رود با افت و خیز قیمتی همراه شود. با این حال، ورود جریان پولی قدرتمند و انتشار گزارش‌های میان‌دوره‌ای مثبت می‌تواند به عبور مثبت بازار از این محدوده کمک کند. در صورتی که گزارش‌های میان‌دوره‌ای شرکت‌ها عملکرد مطلوبی را نشان دهند، بازار به‌راحتی می‌تواند از این سطح مقاومتی عبور کند و روند صعودی خود را ادامه دهد. با این حال، روند اخبار و تحولات سیاسی و اقتصادی همچنان نقش تعیین‌کننده‌ای در آینده بازار خواهد داشت.

نعمه نیک‌طبع، کارشناس بازار سرمایه نیز وضعیت روز گذشته بازار را این گونه مورد تحلیل و ارزیابی قرار داد: روز یکشنبه شاخص کل بورس تهران با رشد حدود ۶۰ هزار واحدی مواجه شد و میانگین ارزش معاملات هفتگی همچنان در روند صعودی قرار دارد. در این میان بیشترین تاثیر مثبت مربوط به نماد فارس و بیشترین حجم معامله در گروه خودرو اتفاق افتاد و با انتشار خبرهای امیدوارکننده در مورد عرضه خودرو در بورس کالا این روند مثبت می‌تواند ادامه‌دار باشد.

اما دلیل رشد بازار در روزهای اخیر می‌تواند نگرانی‌های مربوط به فعال شدن مکانیسم ماشه و تورم افسارگسیخته اخیر باشد که سرمایه‌های ربانی به سمت سهام که همچنان ارزش دلاری پایینی دارد، روانه شدند. باید عنوان کرد در رشد اخیر بازار سرمایه، سهام بزرگ‌تر بازار مورد توجه قرار گرفتند و افرادی که در سهام کوچک سرمایه‌گذاری کردند درصد سود کمتری ساختند.

صندوق‌های اهرمی همچنان مورد توجه هستند و خبر عرضه فولاد در بورس کالا باعث توجه بیشتر به این سهام و صف خرید سنگین‌تر این سهام در نیمه دوم بازار شد، اما صندوق‌های طلا دیروز کار خود را منفی آغاز کردند و در ساعات میانی روز به محدوده مثبت رسیدند. باتوجه به خروج پول از این صندوق‌ها این اصلاح احتمالی می‌تواند فرصت مناسبی خرید باشد.

آنچه به وضوح شاهد بودیم این بود که در این روند صعودی اخیر در صورتی که سهام بزرگ بازار از سوی معامله‌گران خریداری نمی‌شد سود کمتری به نسبت شاخص کل و کلیت بازار کسب می‌کردند. از سوی دیگر پیرامون تحلیل تکنیکال بازار نیز می‌توان اظهار کرد شاخص کل هدف نخست خود یعنی کانال ۲میلیون و ۸۰۰ هزار واحدی را فتح کرده و مقاومت حدودی ۲میلیون و ۹۰۰ هزار واحدی است و احتمال اصلاح از این محدوده وجود دارد.

دوراهی تالار شیشه‌ای؛ «ماشه» یا «توافق»

بالاترین میزان تولید و فروش سه تا چهار سال اخیر را ثبت کردند. بنابراین، از نظر بنیادی بازار آماده رشد است و تنها نیاز دارد یکی از سناریوهای ذکرشده عملیاتی شود.

بروز خوشناس، تحلیلگر بازار سرمایه گفت: «بازار سرمایه به چند دلیل وضعیت مطلوبی ندارد و مهم‌ترین شاخص در این زمینه، رقم دلاری بازار است که اکنون به کمتر از ۹۰میلیارد دلار رسیده و وضعیت فاجعه‌باری را نشان می‌دهد. دو عامل اصلی موجب این شرایط شده‌اند: نخست، ریزش بازار و دوم رشد قیمت دلار که نتیجه آن وضعیت کنونی بازار است.» او با اشاره به اینکه تنها عاملی که در حال حاضر به نفع بازار سرمایه است، ارزش جایگزینی جذاب سهام است، گفت: «در شرایط فعلی، می‌توان این عامل را حتی به‌عنوان یک شوخی تلخ» توصیف کرد. با این حال، این ارزش جایگزینی لزوماً به معنای رشد بازار نیست، زیرا دیگر عوامل فشار، از جمله افزایش ریسک‌های سیستماتیک، روند نزولی بازار را سرعت داده‌اند. حتی در صورت رخ ندادن جنگ ۱۲ روزه، بازار ممکن بود دچار افت شود و رشد آن ادامه نمی‌یافت.» حق‌شناس گفت: «در شرایط فعلی، فاصله دلار آزاد و توافقی به بیش از ۵۰ درصد رسیده و این موضوع رانت قابل‌توجهی ایجاد کرده که به زیان تولیدکنندگان و صادرکنندگان است. براساس آخرین اظهارات آقای فرزین، این نرخ‌ها ادامه خواهد داشت و دلار صادراتی نیز در محدوده ۷۰ هزار تومان فخط می‌شود، اقدامی که انگیزه صادرکننده و مزیت صادراتی شرکت‌ها را کاهش می‌دهد.» این تحلیلگر ادامه داد: «علاوه بر این، نرخ بهره همچنان بالاست و سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی ادامه خواهد یافت؛ در نیمه دوم سال نیز نرخ بهره احتمالاً افزایش پیدا خواهد کرد که به ضرر بازار سرمایه است. بنابراین، تنها عاملی که در حال حاضر به نفع بازار است، ارزش جایگزینی است؛ اما اثرگذاری آن زمانی مشهود خواهد بود که ریسک‌های سیستماتیک کاهش یابند.»

وی افزود: «شانه‌هایی از بهبود بازار در روزهای شنبه و یکشنبه دیده شد و در صندوق‌های اهرمی نیز خریدهایی مشاهده شد، اما این روند تداوم ندارد و حجم معاملات هنوز کافی نیست. برای بهبود بازار، نیاز به تقاضای موثر و کاهش ریسک‌های سیستماتیک داریم تا شرایط برای سرمایه‌گذاران جذاب‌تر شود.»

تب تند بورس

❧ فرحناز نعمتی - شاخص اصلی بازار سرمایه روز یکشنبه بیش از ۲ درصد رشد را ثبت کرد. افزایش ار تقاع نماگر اصلی با فتح محدوده ۲میلیون و ۸۰۰ هزار واحدی اتفاق افتاد.

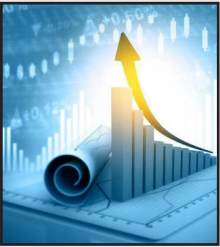
شاخص اصلی بازار سرمایه روز یکشنبه بیش از ۲ درصد رشد را ثبت کرد. افزایش ارتفاع نماگر اصلی با فتح محدوده ۲میلیون و ۸۰۰ هزار واحدی اتفاق افتاد و بازار سرمایه پس از افت‌وخیزهای بی‌دریی در فصل تابستان، افزایش ارتفاع در روزهای ابتدایی پاییز را ثبت کرده است. به طوری که از نخستین روز مهرماه با وجود اینکه ۲ روز به نیمه مهرماه باقی مانده، بازدهی شاخص کل بورس به ۱۲٫۳۶ درصد رسیده و محدوده فتح شده این نماگر از هشتمین روز تیرماه رقم نخورده بود.

تب تند بورس

پس از بازگشت قطعنامه‌های شورای امنیت بازارها تبو تاب مشخصی را تجربه کردند. نرخ ارز با عبور از محدوده ۱۱۰ هزار تومانی رشد سایر بازارها را کلید زد. بورس نیز با انتشار اخبار مثبت در خصوص احتمال افزایش نرخ دلار توافقی و رشد حاشیه سود شرکت‌های صادراتی شرایط مساعدی را تجربه می‌کند. گزارش‌های ۶ ماهه شرکت‌ها نیز بسیار امیدوارکننده بوده که نتیجه آن اقبال سرمایه‌گذاران به بازار بوده است. با این حال به نظر می‌رسد در وضعیت فعلی حتی با وجود انتشار گزارش‌های مطلوب شرکت‌ها، سرمایه‌گذاری در بازار به استراتژی شخصی سرمایه‌گذاران بستگی داشته باشد و در صورتی که سطح تنش‌های بین‌المللی نیز کاهش محسوس داشته باشند، می‌توان به صعود به محدوده ۲میلیون واحدی نیز امیدوار بود.

بازار از لنز آمار

دماسنج اصلی بازار سرمایه روز یکشنبه با افزایش ارتفاع ۲۰۱۷ درصدی همراه شد و در پایان ساعت معاملاتی روز یکشنبه در سطح ۲میلیون و ۸۵۴ هزار واحدی ایستاد. رشد ۶۰ هزار و ۷۲۴ واحدی

این روزها نمی‌توان مسیر آینده بورس را پیش‌بینی کرد؛ تحلیلگران این‌طور می‌گویند و معتقدند بازار سرمایه این روزها در شرایط پیچیده و پرابهامی قرار دارد. تالار شیشه‌ای این روزها در شرایطی قرار دارد که از یک‌سو ارزش جایگزینی سهام جذاب است و از سوی دیگر، ریسک‌های سیستماتیک و عوامل بیرونی فشار مضاعفی بر آن وارد می‌کنند. تحلیلگران معتقدند کاهش ارزش دلاری بازار به زیر ۹۰میلیارد دلار و رشد قیمت دلار از جمله مهم‌ترین دلایلی است که روند کلی بازار را تحت تاثیر قرار داده است. درحالی‌که برخی سناریوها، از جمله فعال شدن مکانیسم ماشه با توافق میان ایران و غرب، می‌توانند جریان نقدینگی را به سمت بورس بازگردانند، احتمال رخداد هر سناریو با عدم قطعیت‌های جدی همراه است.

در کنار این عوامل، فاصله نرخ دلار آزاد و توافقی، رانت قابل‌توجهی ایجاد کرده که انگیزه تولیدکنندگان و صادرکنندگان را کاهش می‌دهد و سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی و نرخ بهره بالا نیز شرایط را برای رشد پایدار بازار محدود کرده است. با این حال، گزارش‌های مالی اخیر شرکت‌ها نشان از عملکرد مطلوب و تولید و فروش مناسب، به‌ویژه در بخش فولاد دارد که پایه‌های بنیادی بازار را تقویت می‌کند. به اعتقاد کارشناسان، تنها با کاهش ریسک‌های سیستماتیک و بازگشت تقاضای موثر، می‌توان انتظار رشد مستمر بازار را داشت و در غیر این صورت، نوسانات مقطعی و محدود باقی خواهد ماند.

محمد خبزی‌زاد، تحلیلگر بازار سرمایه اظهار کرد: «این روزها اگر بخواهیم بازار سرمایه را سناریو به سناریو پیش‌بینی کنیم، کار چندان ساده‌ای نیست. در گذشته راحت‌تر می‌شد وضعیت را با دوگانه‌هایی همچون «جنگ با عدم جنگ» و «توافق یا عدم توافق» توضیح داد؛ اما اکنون می‌توان گفت بازار در مسیری سراسیمگی قرار گرفته که صرفاً می‌توان احتمالاتی را برای آن مطرح کرد.» وی نخستین سناریو را چنین توضیح داد: «اگر فعال‌سازی مکانیسم ماشه ظرف یک ماه آینده تکمیل شود - همان‌طور که پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد- این موضوع به کاهش فروش نفت، فشار بر منابع ارزی و در نتیجه افزایش نرخ دلار منجر خواهد شد. در این شرایط، احتمالاً بانک مرکزی و دولت مجبور می‌شوند نرخ حواله و توافقی را نیز بالا ببرند. به دنبال این روند، بورس هم رشدی

♥ دوگانه جدید بازارهای جهانی

بازارهای جهانی در آخرین هفته ماه اوت در حالی به کار خود پایان دادند که مجموعه‌ای از عوامل کلان اقتصادی و تحولات بخشی، مسیر متفاوتی را برای گروه‌های مختلف کالاها رقم زد. در یک‌سو، سیاست پولی ایالات متحده و سخنرانی رئیس فدرال‌رزرو در همایش جکسون‌هول بار دیگر به نقطه کانونی توجه بازارها بدل شد و انتظارات از کاهش نرخ بهره در نشست سپتامبر را تقویت کرد. این موضوع زمینه‌ساز تضعیف ارزش دلار و رشد بهای طلا و برخی فلزات پایه شد. در سوی دیگر، ضعف مداوم تقاضا در اقتصاد چین و مزاد عرضه در بازار انرژی، قیمت نفت و گاز را تحت فشار قرار داد و تصویرى متناقض از آینده بازارها ترسیم کرد. به نظر می‌رسد طی روزهای آینده تحولات در بخش فلزات گرانبها، روی سهام این گروه در بورس تهران اثر ویژه‌تری داشته باشد. با این حال، ضعف تقاضا در حوزه نفتی و فولادی، به دلیل وزن بالای آن در بازار سهام سبب خواهد شد تا به طور کلی بازار سرمایه از محل بازارهای جهانی منتفع نشود.

رکود فولاد: رونق گرانبها

در بخش فلزات، شمش فولاد در سطح ۴۴۵دلار در هر تن ثابت ماند و تغییر محسوسی نسبت به هفته قبل نداشت. این ثبات در شرایطی رقم خورد که فعالان بازار انتظار داشتند کاهش فعالیت‌های ساخت‌وساز در چین قیمت‌ها را بیش از پیش تضعیف کند، اما افزایش مقطعی خرید کارخانه‌های آسیایی مانع افت بیشتر شد. سنگ‌آهن نیز با رشد اندک ۰٫۴ درصدی به ۱۰۲ دلار رسید؛ رشدی که بیش از آنکه نشان‌دهنده رونق واقعی تقاضا باشد، حاصل نیاز کوتاهمدت به شارژ موجودی در فولادسازی‌ها بود. در بازار آلومینیوم هم تغییر چندانی دیده نشد. هرچند به واسطه خبرهای اقتصادی هفته گذشته، باتری این فاز مهم نیز شارژ شد، اما این رشد قیمتی دوام نداشت.

در میان فلزات پایه، مس ستاره این هفته بود. قیمت آن با رشد ۱٫۵ درصدی به ۹۹۹۳ دلار و ۹۳ درصدی به ۱۵ هزار و ۱۰۲ دلار رسید؛ رشدی که ناشی از تقاضای صنایع خودروسازی و گالوانیزه‌سازی بود. اما طلا درخششی متفاوت داشت. این فلز گرانبها تحت‌تاثیر کاهش ارزش دلار و افزایش تمایل سرمایه‌گذاران به دارایی‌های امن، با جهشی ۳٫۳ درصدی به سطح ۳۵۰۰ دلار رسید. رشد طلا نشان می‌دهد که بازارها همچنان به سیاست‌های انبساطی فدرال‌رزرو و افزایش نااطمینانی در اقتصاد جهانی واکنش نشان می‌دهند.

بازار انرژی اما چهره‌ای متفاوت داشت. نفت برنت در سطح ۶۷ دلار معامله شد که تنها رشد بسیار محدود ۰٫۴ درصدی نسبت به هفته قبل را نشان می‌دهد. این ثبات نسبی در شرایطی رقم خورد که از یک‌سو کاهش ذخایر نفتی آمریکا و نگرانی‌های ژئوپولیتیک از قیمت‌ها حمایت می‌کرد و از سوی دیگر، بیم کاهش مصرف سوخت در ماه‌های پیش رو در آمریکا و اروپا مانع از جهش‌های قیمتی شد.

۵ افزایش سهم قشم از خدمات دریایی خلیج فارس

صنعت بانکرینگ به عنوان یکی از بخش‌های کلیدی در تجارت جهانی انرژی، سالانه گردش مالی چشم‌گیری دارد. با توجه به موقعیت استراتژیک خلیج‌فارس و عبور سالانه بیش از ۵۰ هزار کشتی از این منطقه، ایران برنامه‌ریزی جدی برای افزایش سهم خود از این بازار را آغاز کرده است.

جزیره‌قشم با مزیت‌های منحصربه‌فرد جغرافیایی و زیرساختی، به‌عنوان هاب رسمی بانکرینگ کشور معرفی شده و هدف آن دستیابی به ۵۰ درصد سهم بازار در خلیج فارس است.

مدیر نفت و انرژی سازمان منطقه آزاد قشم با اشاره به گردش مالی ۲۰۰میلیارد دلاری صنعت بانکرینگ در جهان و سهم ۲۰میلیارد دلاری خلیج‌فارس، از برنامه‌های بلندپروازانه ایران برای افزایش حضور در این بازار خبر داد.
جعفر خلیقی گفت: اکنون بیش از ۸۵ درصد بازار بانکرینگ خلیج‌فارس در اختیار بندر فیخیره امارات است، اما قشم با فاصله تنها ۵ مایلی از کریدور اصلی کشتیرانی، موقعیت‌بهتری برای جذب این بازار دارد و ی با تشبیه این صنعت به مجتمع‌های خدمات بین‌راهی برای کشتیرانی بین‌المللی گفت: بانکرینگ، مجموعه‌ای از خدمات از جمله سوخت‌رسانی، تأمین آب و خدمات فنی به کشتی‌هایی است که ماهادر مسیرهای بین‌المللی تردد می‌کنند.
جزیره قشم با فاصله تنها پنج مایل از کریدور عبور بیش از ۵۰ هزار کشتی در سال، از مزیت جغرافیایی بی‌ظثیری برخوردار است.
مدیر نفت و انرژی سازمان منطقه آزاد قشم تأکید کرد: درحالی‌که بندر فیخیره بیش از ۵۰ مایل از این مسیر فاصله دارد، قشم با تنها ۵ مایل فاصله، ظرفیت بالایی برای جذب این بازار دارد.

اگر زیرساخت‌های مورد نیاز، به‌ویژه در حوزه تولید سوخت کم‌سولفور (Low Sulfur) فراهم شود، قشم می‌تواند سهم ایران را به ۵۰ درصد ظرفیت بانکرینگ خلیج‌فارس ارتقا دهد.
خلیقی با اشاره به طرح توسعه پالایشگاهی قشم تصریح کرد: در سال آینده، جزیره قشم به ظرفیت تولید ۵۰۰ هزار تن سوخت کم‌سولفور مخصوص کشتی خواهد رسید.
تحقق این هدف می‌تواند مسیر را به یکی از بازیگران اصلی صنعت بانکرینگ در منطقه تبدیل کند و درآمدی بین ۳ تا ۲میلیارد دلار در مرحله نخست برای کشور به همراه داشته باشد.وی خاطرنشان کرد: برای تحقق این هدف راهبردی، نیازمند هم‌سازی و هم‌افزایی میان وزارت نفت، مجلس شورای اسلامی و سایر نهادهای حاکمیتی با سازمان منطقه آزاد قشم هستیم.

تمام ظرفیت‌های لازم از جمله عمق مناسب آبخور، موقعیت جغرافیایی ممتاز و زیرساخت‌های فنی در قشم مهیا است.
جزیره قشم با بهره‌گیری از مزیت‌های جغرافیایی و برنامه‌ریزی‌های کلان، ظرفیت تبدیل شدن به‌هاب بانکرینگ خلیج فارس را دارد. در صورت تحقق اهداف تعیین‌شده، نه تنها سهم ایران از بازار ۲۰میلیارد دلاری بانکرینگ منطقه افزایش می‌یابد، بلکه درآمدهای ارزی قابل‌توجهی نیز برای کشور به ارمغان خواهد آمد.
این طرح می‌تواند نقطه عطفی در توسعه اقتصادی و تجاری ایران در منطقه باشد.

.....

۵ هزار روستابازار برای عرضه مستقیم محصولات کشاورزی ایجاد می‌شود

مدیرعامل سازمان تعاون روستایی از برنامه‌ریزی برای توسعه ۳ هزار روستابازار و عرضه مستقیم کالاهای اساسی در کشور تا پایان دولت خبر داد.

محمدرضا طلائی، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران اظهار کرد: ساختار تعاون روستایی بیش از ۶۰ سال سابقه دارد و نقش آن تصدی‌گری نیست بلکه نظارت و سیاست‌گذاری بر تشکل‌هایی است که توسط خود کشاورزان و تولیدکنندگان ایجاد شده‌اند.

وی افزود: بر اساس مصوبه مجلس در برنامه هفتم توسعه، دولت مکلف است تا پایان این برنامه سهم تشکل‌های بخش کشاورزی را به ۲۰ درصد بازار برساند تا واسطه‌های غیر ضروری حذف و هزینه‌های مصرف‌کننده کاهش یابد.

مدیرعامل سازمان تعاون روستایی تصریح کرد: هدف این است که مسیر تولید از مزرعه تا سفره کوتاه شود و تشکل‌هایی که از دل روستا شکل گرفته‌اند این نقش را ایفا کنند. وزیر جهاد کشاورزی نیز سیاست‌هایی را از ابتدای مسئولیت خود برای کاهش این فاصله در پیش گرفته و به تازگی به تشکل‌های زیرمجموعه سازمان تکلیف کرده که برای خرید، ذخیره‌سازی و توزیع برنج وارد عمل شوند.

طلائی با اشاره به اینکه کشاورزان تولیدکننده هستند اما تجربه کافی در فروش محصولات ندارند، گفت: روستا بازارها و فروشگاه‌های تعاون روستایی به‌دلیل اعتمادی که کشاورزان به آنها دارند می‌توانند محصولات را مستقیماً عرضه کنند. محل‌های عرضه سلامت با واسطه‌ها کار کرده‌اند و تغییر آنها دشوار است اما با استفاده از ظرفیت تشکل‌ها و ایجاد روستا بازارها این مشکل حل خواهد شد. وی با بیان اینکه تاکنون ۶۴ روستا بازار در کشور به بهره‌برداری رسیده است، اظهار کرد: هدف افزایش بی‌رویه تعداد این بازارها نیست بلکه رساندن کالا در نزدیک‌ترین نقطه به مصرف‌کننده اهمیت دارد. در هفته جهاد کشاورزی امسال ۶۴ روستا بازار از غرفه‌های کوچک تا بازارهای ۲۰ تا ۲۲ غرفه‌ای افتتاح شد. مدیریت این بازارها بر عهده اتحادیه‌های کشاورزی است.

صدای کیشوندان شنیده شد

۵ بیتا حسن پور – مدیرعامل سازمان منطقه آزاد کیش گفت: دولت چهاردهم نشان داده است که در برابر وعده‌های خود مسوولانه عمل می‌کند و این حضور نشانه‌ای از اراده دولت برای پیش مستمر روند اجرای تعهدات و پیگیری عملیاتی شدن آنها است.

محمد کبیری در نشست با فاطمه مهاجرانی سخنگوی دولت چهاردهم و فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران جزیره کیش با ارائه گزارشی جامع از اقدامات انجام‌شده در حوزه زیرساخت‌ها، سلامت، آموزش و سرمایه‌گذاری، بر ضرورت بازگشت بخشی از مالیات پرداخت‌شده توسط فعالان اقتصادی به خدمات عمومی جزیره تأکید کرد و گفت: این مطالبه، اخلاقی، دینی و قانونی است. وی افزود: اگرچه دشواری‌های دیرینه ساختارهای اداری روند تغییرات را کند می‌کند اما وفاق و ممدلی در سطوح مختلف مدیریتی دولت می‌تواند به رفع موانع موجود در مسیر توسعه مناطق آزاد کمک کند.

کبیری با تأکید بر نقش فعالان اقتصادی در ثبات و پایداری سرمایه‌گذاری در کیش گفت: بسیاری از سرمایه‌گذاران حاضر در این جزیره در مقاطع زمانی مختلف در کشور مانده‌اند و دارایی خود را در دل این خاک نهاده‌اند. این افراد نه تنها سرمایه‌گذار بلکه وطن‌دوست و ایران‌دوست هستند و این امر مسوولیت سازمان منطقه آزاد کیش را در خدمت به آنان دوچندان می‌کند.

وی با اشاره به مطالبات مطرح شده در این نشست و شفافیت خواسته‌های بخش خصوصی خاطرنشان کرد: در این جلسه هیچ مطالبه‌ای خارج از چارچوب

هوش مصنوعی؛ مشاور پزشکیان

معاون علمی و فناوری ریاست‌جمهوری از فاز اجرایی «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» خبر داد و پیش‌بینی کرد تا پایان سال آماده استفاده می‌شود.
قرار است هوش مصنوعی به‌عنوان «دستیار» به پزشکیان و کابینه‌اش در زمینه‌هایی مانند تغییر قیمت‌ها، تعرفه‌ها و سیاست‌های اقتصادی کمک کند.

به گفته معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» به مرحله اجرایی رسیده و تا پایان سال آماده استفاده خواهد بود. این خبر در حالی مطرح شده است که هوش مصنوعی در کشور نه تنها قانون و منولی واحدی ندارد؛ بلکه روند توسعه آن هم با ناهمسامی همراه است.
حسین افشین، معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور در سال گذشته از تدوین دستیار هوش مصنوعی برای رئیس‌جمهور در آینده‌ای نزدیک خبر داده بود. به گفته او این فناوری به‌عنوان یک دستیار هوشمند کنار رئیس‌جمهور قرار خواهد گرفت و برای هر وزیر و معاونان رئیس‌جمهور نیز یک دستیار هوش مصنوعی خواهیم داشت. از آن زمان تاکنون خبری درباره این دستیار منتشر نشده بود تا اینکه در هفته گذشته معاون رئیس‌جمهور خبر داد که طرح «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» وارد مرحله اجرا شده است و اولین نتیجه عملیاتی آن تا پایان امسال آماده استفاده خواهد بود.

ایهامات دستیار هوشمند

افشین هدف را رانندازی این سامانه را کمک به تصمیم‌گیری سریع‌تر و آسان‌تر برای رئیس‌جمهور و وزرا در موضوعاتی مانند تغییر قیمت‌ها، تعرفه‌ها و سیاست‌های اقتصادی اعلام کرد. پیش از این هم معاونت فناوری رئیس‌جمهور از نسخه آزمایشی سکوی ملی هوش مصنوعی در زمستان سال گذشته رونمایی کرد.

بر اساس آنچه درباره این سکو منتشر شده، قرار است که به‌عنوان زیرساخت اولیه و مورد نیاز برای تحلیل داده‌ها در جهت توسعه هوش مصنوعی با کاربردهای مختلف، بر اساس ضرورت‌ها و برنامه‌های راهبردی کشور عمل کند. این در حالی است که کشور از نظر زیرساخت‌های فنی و تکنولوژیک این فناوری ضغف‌های قابل‌توجهی دارد. همچنین، ابهام و آشفتگی در قانون‌گذاری و نپاه منوالی توسعه این فناوری در کشور صدای انتقاد کارشناسان و فعالان بخش خصوصی را بلند کرده است؛ تا جایی که آنها روند فعلی رشد هوش مصنوعی را در کشور معیوب و موجب تضعیف پیشرفت توصیف می‌کنند و معتقدند که کشورمان در حوزه هوش مصنوعی کم‌کم در حال تبدیل به یک کشور مصرف‌کننده است.

برخی کارشناس‌ها و فعالان نسبت به اجرای دستیار هوش مصنوعی انتقاد دارند و به اعتقاد

سندروم «روان‌پریشی چت‌جی‌پی‌تی»

چت‌بات‌های هوش مصنوعی به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی روزمره تبدیل شده‌اند. امروزه مردم از ابزارهایی مانند چت‌جی‌پی‌تی، جیمینی و کوپایلت نه فقط برای نگارش ایمیل و انجام امور کاری یا کدنویسی، بلکه برای دریافت مشاوره در روابط شخصی، حمایت عاطفی و حتی برقراری دوستی یا تجربه عشق بهره می‌برند.

اما برای اقلیتی از کاربران، این گفت‌وگوها ظاهراً اثرات نگران‌کننده‌ای به همراه داشته است. گزارش‌های زیادی نشان می‌دهد که استفاده طولانی‌مدت از چت‌بات‌ها ممکن است در برخی افراد علائم روان‌پریشی را برانگیزد یا تشدید کند.

پیامدهای آن می‌تواند ویرانگر و حتی مرگبار باشد. برخی کاربران فروپاشی روانی خود را به از دست دادن شغل، فروپاشی روابط، بستری اجباری در مراکز روان‌پزشکی و حتی بازداشت و زندان نسبت داده‌اند. حداقل یک گروه حمایتی نیز برای افرادی شکل گرفته که می‌گویند پس از تعامل با هوش مصنوعی زندگی‌شان رو به سقوط رفته است.

به نوشته مجله تایم، این پدیده که گاه به‌طور عامیانه «روان‌پریشی چت‌جی‌پی‌تی» یا «روان‌پریشی هوش مصنوعی» نامیده می‌شود هنوز به‌درستی شناخته نشده است و هیچ تشخیص رسمی برای آن وجود ندارد؛ داده‌انداز هستند و پروتکل درمانی مشخصی هم تعریف نشده است. روان‌پزشکان و پژوهشگران می‌گویند در حال حاضر عملاً در تارکی حرکت می‌کنند و جامعه پزشکی به سختی تلاش می‌کند خود را با این وضعیت وفق دهد.

روان‌پریشی چت‌جی‌پی‌تی چیست؟

این اصطلاحات رسمی نیستند، اما به‌عنوان عباراتی کوتاه برای اشاره به یک الگوی نگران‌کننده رواج یافته‌اند؛ وضعیتی که در آن افراد دچار توهمات یا باورهای تحریف‌شده‌ای می‌شوند که به نظر می‌رسد توسط گفت‌وگو با سامانه‌های هوش مصنوعی ایجاد یا تقویت شده‌اند. جیمز مک‌کیب، استاد دپارتمان مطالعات اندک هستند و پروتکل درمانی مشخصی هم تعریف نشده است. روان‌پزشکان و پژوهشگران می‌گویند در حال حاضر عملاً در تارکی حرکت می‌کنند و جامعه پزشکی به سختی تلاش می‌کند خود را با این وضعیت وفق دهد.

تمام طیف علائم روان‌پریشی.

روان‌پزشکان می‌گویند این پدیده بیشتر بازتاب آسیب‌پذیری‌های شناخته‌شده در بستری

جدید است، نه یک اختلال تازه. این موضوع ارتباط نزدیکی با شیوه تعامل چت‌بات‌ها دارد؛ زیرا این سامانه‌ها زبان کاربران را بازتاب می‌دهند و پیش‌فرض‌های آنها را تایید می‌کنند. این «چاپ‌لوسی» یکی از مشکلات شناخته‌شده در صنعت است. درحالی‌که بسیاری از مردم آن را صرفاً ازآراءنده می‌دانند، کارشناسان هشدار می‌دهند که همین ویژگی می‌تواند در افراد آسیب‌پذیر، تفکر تحریف‌شده را تقویت کند.

چه کسانی بیشتر در معرض خطر هستند؟

اگرچه بیشتر مردم می‌توانند بدون مشکل از چت‌بات‌ها استفاده کنند، اما کارشناسان می‌گویند گروه کوچکی از کاربران پس از استفاده طولانی‌مدت ممکن است به‌ویژه در برابر

شکل‌گیری تفکر ذهنیایی آسیب‌پذیر باشند. برخی گزارش‌های رسانه‌ای درباره «روان‌پریشی هوش مصنوعی» حاکی از آن است که این افراد هیچ تشخیص قبلی اختلال روانی نداشته‌اند، اما پزشکان هشدار می‌دهند که ممکن است عوامل خطر پنهان یا نهفته همچنان در آنها وجود داشته باشد. جان توروس، روان‌پزشک مرکز پزشکی بت ایازرلنل دیکلس می‌گوید: «ما ممکن است افراد ندانند که چنین خطری در آنها وجود دارد». واضح‌ترین عوامل خطر شامل سابقه شخصی یا خانوادگی ابتلا به روان‌پریشی و نیز شرایطی مانند اسکیزوفرنی یا اختلال دوقطبی است. راگی گیرگس، استاد روان‌پزشکی بالینی در دانشگاه کلیمیا، می‌گوید افرادی که ویژگی‌های شخصیتی آنها را مستعد باورهای حاشیه‌ای می‌کند نیز ممکن است در معرض خطر باشند. به گفته او این افراد ممکن است از نظر اجتماعی نآشنا و کم‌مهارت باشند، در تنظیم هیجان مشکل داشته باشند و زندگی ذهنی و تخیلی بیش‌فعالی را تجربه کنند.

شدت غرق‌شدن در این تعاملات هم اهمیت دارد. نینا واسان، روان‌پزشک دانشگاه استنفورد و متخصص سلامت روان دیجیتال، می‌گوید: «زمان به نظر می‌رسد مهم‌ترین عامل باشد. این مربوط به افرادی است که هر روز ساعت‌ها با چت‌بات‌هایشان صحبت می‌کنند».

چگونه می‌توان از خود محافظت کرد؟

چت‌بات‌ها ذاتاً خطرناک نیستند، اما برای برخی افراد لازم است با احتیاط از آنها استفاده کنند.هامیلتون مورین، نورواسایکریاست در کینگز کالج لندن، در این باره می‌گوید:«ابتدا مهم

قانون نشنیدم و این خود گواهی بر همسویی کامل بخش خصوصی با قانون‌گرایی است. دولت نیز با تأکید بر اجرای قانون و بهره‌یز از شعارزدگی به‌دنبال نتایج ملموس برای فعالان اقتصادی است.

مدیرعامل سازمان منطقه آزاد کیش سپس به گزارش اقدامات اخیر سازمان در حوزه زیرساخت‌ها پرداخت و گفت: در حوزه آب ظرفیت تولید با مشارکت بخش خصوصی در کمتر از شش ماه از ۲۳ هزار به ۲۵ هزار مترمکعب رسیده است و تا پایان سال به ۴۲ هزار مترمکعب خواهد رسید. در حوزه برق نیز با ورود دو نیروگاه ۳۸ و ۴۸ مگاواتی به جزیره و آغاز به‌کار یکی از آنها تا پایان پاییز ظرفیت تولیدی تقویت خواهد شد.

کبیری افزود: با وجود نبود سرمایه‌گذاری اساسی طی ۲۰سال گذشته در شبکه توزیع آب و برق، تلاش شده است با مشارکت بخش خصوصی این ناترازی جبران شود.

در بخش سلامت، وی از رایگان شدن درمان برای اقشار متوسط و ضعیف جزیره خبر داد و تأکید کرد: پرداخت سهم بیمار به بیمه توسط سازمان منطقه آزاد کیش باعث دسترسی بهتر به خدمات درمانی شده است؛ هرچند این حوزه هنوز نیازمند اصلاحات اساسی‌تری است.

کبیری در ادامه از پیگیری جدی سازمان منطقه آزاد کیش برای بهبود وضعیت درمانی از طریق تعامل با وزارت بهداشت و سازمان تأمین اجتماعی سخن گفت و خاطرنشان کرد: سال گذشته سازمان تأمین اجتماعی بیش از ۲۲۰۰میلیارد تومان از کیش درآمد داشته است و اکنون در حال نهایی‌سازی توافقی هستیم تا بخشی از این منابع برای توسعه زیرساخت‌های درمانی جزیره بازگردانده شود. وی همچنین از پیشرفت در نوسازی ناوگان حمل‌ونقل زمینی کیش با مشارکت بخش خصوصی خبر داد و گفت: امسال سال نوسازی کامل ناوگان خواهد بود. در خصوص تکلیف وضعیت شرکت هواپیمایی کیش نیز انتظار می‌رود با تدبیر وزارت راه و شهرسازی و همراهی دولت، وضعیت این بخش تا پایان سال تعیین تکلیف شود.

کبیری در خصوص مسکن و اسکان نیز با بیان این که بحث مسکن کارگری و اقشار خدماتی یکی از چالش‌های جدی جزیره است؛ افزود: با حضور علی مدنی‌زاده وزیر امور اقتصادی و دارایی برنامه ساخت واحدهای مسکونی برای کارگران و خدمات‌رسانان در دو ماه آینده به‌صورت رسمی آغاز خواهد شد.

در حوزه آموزش نیز وی از استقرار مجموعه‌های آموزشی مفید با سطح آموزشی بالا در مدارس الغدیر جزیره کیش خبر داد و گفت: این اقدام در راستای وعده سفر پیشین سخنگوی دولت بوده و اکنون به نتیجه رسیده است.

کبیری در پایان چهار محور کلیدی شامل مالیات، گمرک، تأمین مالی و تأمین اجتماعی را از اصلی‌ترین دغدغه‌های بخش خصوصی دانست و با اشاره به گفت‌وگوهای اخیر با وزیر امور اقتصادی و دارایی تأکید کرد: با توجه به اینکه سه مورد از این چهار محور در حوزه اختیارات وزارت اقتصاد است و علی مدنی‌زاده نگاه ویژه‌ای به مناطق آزاد دارد انتظار داریم گره‌های موجود به‌زودی باز شود.

فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت چهاردهم نیز در این نشست گفت: در شرایطی که در بسیاری حوزه‌ها تنگنا وجود دارد، تلاش و کارآمدی در کیش دلگرم‌کننده است.

وی در نشست شورای معاونان و مدیران سازمان منطقه آزاد کیش افزود: آینده ایران با این رویکرد روشن‌تر خواهد بود. توجه به ظرفیت‌های داخلی، به‌ویژه جزایر و مدیریت درست مناطق آزاد می‌تواند فرصت‌های فناوری و نوآوری را گسترش دهد.

وی با اشاره به ضرورت فرهنگ‌سازی برای مصرف بهینه منابع گفت: یکی از آسیب‌های رفتاری ما مصرف‌زدگی در آب، برق و انرژی است و باید مدیریت مصرف در همه طرح‌های توسعه‌ای مدنظر قرار گیرد.

سخنگوی دولت همچنین با اشاره به پروژه‌های کلانی چون کیش‌ایر و جزیره مصنوعی، بر پیگیری جدی آنها تأکید کرد و افزود: رونق کیش نه‌تنها به نفع جزیره بلکه در خدمت توسعه اقتصاد ملی و کمک به مناطق کمتر برخوردار است.

گاهی اوقات خوب است که یک برنامه ساده داشته باشیمید که یک کار را بدون دردرس زیاد به خوبی انجام دهد. مایکروسافت لنز از آن نوع برنامه‌ها بود؛ یک اسکنر اسناد موبایل که اسناد کاغذی، کارت‌های ویزیت، رسیدها و هر چیز دیگری را به فایل‌های دیجیتال قابل خواندن تبدیل می‌کرد.

به گزارش تک‌کراچ، مایکروسافت می‌گوید اکنون که این برنامه دیگر تولید نمی‌شود، کاربران خود را به برنامه چت هوش مصنوعی کوپایلت هدایت می‌کند. طبق یک سند پشتیبانی جدید، لنز از ۱۵ سپتامبر ۲۰۲۵ از دستگاه‌های iOS و اندروید کنار گذاشته می‌شود و سپس در ۱۵ نوامبر ۲۰۲۵ از فروشگاه اپل و گوگل پلی حذف خواهد شد. کاربران فعلی می‌توانند تا ۱۵ دسامبر ۲۰۲۵ به استفاده از قابلیت‌های اسکن این برنامه ادامه دهند.

پس از آن تاریخ، هیچ اسکن جدیدی امکان‌پذیر نخواهد بود، اما دسترسی به اسکن‌های قبلی تا زمانی که برنامه روی دستگاه کاربر باقی بماند، امکان‌پذیر است. مایکروسافت لنز (که در آن زمان با نام آفیس لنز شناخته می‌شد) اولین بار در سال ۲۰۱۵ عرضه شد و از اپلیکیشنی که در ابتدا برای دستگاه‌های ویندوز فون طراحی شده بود، تکامل یافت. درحالی‌که عملکرد اصلی آن مشابه سایر برنامه‌های اسکن موبایل بود، اما سعی نمی‌کرد برای برخی از قابلیت‌ها از کاربران هزینه بیشتری دریافت کند یا آنها را به سمت اشتراک سوق دهد – امری نادر در اپ‌استور امروزی.

هوش مصنوعی؛ مشاور پزشکیان

معاون علمی و فناوری ریاست‌جمهوری از فاز اجرایی «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» خبر داد و پیش‌بینی کرد تا پایان سال آماده استفاده می‌شود.
قرار است هوش مصنوعی به‌عنوان «دستیار» به پزشکیان و کابینه‌اش در زمینه‌هایی مانند تغییر قیمت‌ها، تعرفه‌ها و سیاست‌های اقتصادی کمک کند.

به گفته معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» به مرحله اجرایی رسیده و تا پایان سال آماده استفاده خواهد بود. این خبر در حالی مطرح شده است که هوش مصنوعی در کشور نه تنها قانون و منولی واحدی ندارد؛ بلکه روند توسعه آن هم با ناهمسامی همراه است.
حسین افشین، معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور در سال گذشته از تدوین دستیار هوش مصنوعی برای رئیس‌جمهور در آینده‌ای نزدیک خبر داده بود. به گفته او این فناوری به‌عنوان یک دستیار هوشمند کنار رئیس‌جمهور قرار خواهد گرفت و برای هر وزیر و معاونان رئیس‌جمهور نیز یک دستیار هوش مصنوعی خواهیم داشت. از آن زمان تاکنون خبری درباره این دستیار منتشر نشده بود تا اینکه در هفته گذشته معاون رئیس‌جمهور خبر داد که طرح «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» وارد مرحله اجرا شده است و اولین نتیجه عملیاتی آن تا پایان امسال آماده استفاده خواهد بود.

افشین هدف را رانندازی این سامانه را کمک به تصمیم‌گیری سریع‌تر و آسان‌تر برای رئیس‌جمهور و وزرا در موضوعاتی مانند تغییر قیمت‌ها، تعرفه‌ها و سیاست‌های اقتصادی اعلام کرد. پیش از این هم معاونت فناوری رئیس‌جمهور از نسخه آزمایشی سکوی ملی هوش مصنوعی در زمستان سال گذشته رونمایی کرد.

بر اساس آنچه درباره این سکو منتشر شده، قرار است که به‌عنوان زیرساخت اولیه و مورد نیاز برای تحلیل داده‌ها در جهت توسعه هوش مصنوعی با کاربردهای مختلف، بر اساس ضرورت‌ها و برنامه‌های راهبردی کشور عمل کند. این در حالی است که کشور از نظر زیرساخت‌های فنی و تکنولوژیک این فناوری ضغف‌های قابل‌توجهی دارد. همچنین، ابهام و آشفتگی در قانون‌گذاری و نپاه منوالی توسعه این فناوری در کشور صدای انتقاد کارشناسان و فعالان بخش خصوصی را بلند کرده است؛ تا جایی که آنها روند فعلی رشد هوش مصنوعی را در کشور معیوب و موجب تضعیف پیشرفت توصیف می‌کنند و معتقدند که کشورمان در حوزه هوش مصنوعی کم‌کم در حال تبدیل به یک کشور مصرف‌کننده است.

برخی کارشناس‌ها و فعالان نسبت به اجرای دستیار هوش مصنوعی انتقاد دارند و به اعتقاد

جدید است، نه یک اختلال تازه. این موضوع ارتباط نزدیکی با شیوه تعامل چت‌بات‌ها دارد؛ زیرا این سامانه‌ها زبان کاربران را بازتاب می‌دهند و پیش‌فرض‌های آنها را تایید می‌کنند. این «چاپ‌لوسی» یکی از مشکلات شناخته‌شده در صنعت است. درحالی‌که بسیاری از مردم آن را صرفاً ازآراءنده می‌دانند، کارشناسان هشدار می‌دهند که همین ویژگی می‌تواند در افراد آسیب‌پذیر، تفکر تحریف‌شده را تقویت کند.

چه کسانی بیشتر در معرض خطر هستند؟

اگرچه بیشتر مردم می‌توانند بدون مشکل از چت‌بات‌ها استفاده کنند، اما کارشناسان می‌گویند گروه کوچکی از کاربران پس از استفاده طولانی‌مدت ممکن است به‌ویژه در برابر شکل‌گیری تفکر ذهنیایی آسیب‌پذیر باشند. برخی گزارش‌های رسانه‌ای درباره «روان‌پریشی هوش مصنوعی» حاکی از آن است که این افراد هیچ تشخیص قبلی اختلال روانی نداشته‌اند، اما پزشکان هشدار می‌دهند که ممکن است عوامل خطر پنهان یا نهفته همچنان در آنها وجود داشته باشد. جان توروس، روان‌پزشک مرکز پزشکی بت ایازرلنل دیکلس می‌گوید: «ما ممکن است افراد ندانند که چنین خطری در آنها وجود دارد». واضح‌ترین عوامل خطر شامل سابقه شخصی یا خانوادگی ابتلا به روان‌پریشی و نیز شرایطی مانند اسکیزوفرنی یا اختلال دوقطبی است. راگی گیرگس، استاد روان‌پزشکی بالینی در دانشگاه کلیمیا، می‌گوید افرادی که ویژگی‌های شخصیتی آنها را مستعد باورهای حاشیه‌ای می‌کند نیز ممکن است در معرض خطر باشند. به گفته او این افراد ممکن است از نظر اجتماعی نآشنا و کم‌مهارت باشند، در تنظیم هیجان مشکل داشته باشند و زندگی ذهنی و تخیلی بیش‌فعالی را تجربه کنند.

شدت غرق‌شدن در این تعاملات هم اهمیت دارد. نینا واسان، روان‌پزشک دانشگاه استنفورد و متخصص سلامت روان دیجیتال، می‌گوید: «زمان به نظر می‌رسد مهم‌ترین عامل باشد. این مربوط به افرادی است که هر روز ساعت‌ها با چت‌بات‌هایشان صحبت می‌کنند».

چگونه می‌توان از خود محافظت کرد؟

چت‌بات‌ها ذاتاً خطرناک نیستند، اما برای برخی افراد لازم است با احتیاط از آنها استفاده کنند.هامیلتون مورین، نورواسایکریاست در کینگز کالج لندن، در این باره می‌گوید:«ابتدا مهم

قانون نشنیدم و این خود گواهی بر همسویی کامل بخش خصوصی با قانون‌گرایی است. دولت نیز با تأکید بر اجرای قانون و بهره‌یز از شعارزدگی به‌دنبال نتایج ملموس برای فعالان اقتصادی است.

مدیرعامل سازمان منطقه آزاد کیش سپس به گزارش اقدامات اخیر سازمان در حوزه زیرساخت‌ها پرداخت و گفت: در حوزه آب ظرفیت تولید با مشارکت بخش خصوصی در کمتر از شش ماه از ۲۳ هزار به ۲۵ هزار مترمکعب رسیده است و تا پایان سال به ۴۲ هزار مترمکعب خواهد رسید. در حوزه برق نیز با ورود دو نیروگاه ۳۸ و ۴۸ مگاواتی به جزیره و آغاز به‌کار یکی از آنها تا پایان پاییز ظرفیت تولیدی تقویت خواهد شد.

کبیری افزود: با وجود نبود سرمایه‌گذاری اساسی طی ۲۰سال گذشته در شبکه توزیع آب و برق، تلاش شده است با مشارکت بخش خصوصی این ناترازی جبران شود.

در بخش سلامت، وی از رایگان شدن درمان برای اقشار متوسط و ضعیف جزیره خبر داد و تأکید کرد: پرداخت سهم بیمار به بیمه توسط سازمان منطقه آزاد کیش باعث دسترسی بهتر به خدمات درمانی شده است؛ هرچند این حوزه هنوز نیازمند اصلاحات اساسی‌تری است.

کبیری در ادامه از پیگیری جدی سازمان منطقه آزاد کیش برای بهبود وضعیت درمانی از طریق تعامل با وزارت بهداشت و سازمان تأمین اجتماعی سخن گفت و خاطرنشان کرد: سال گذشته سازمان تأمین اجتماعی بیش از ۲۲۰۰میلیارد تومان از کیش درآمد داشته است و اکنون در حال نهایی‌سازی توافقی هستیم تا بخشی از این منابع برای توسعه زیرساخت‌های درمانی جزیره بازگردانده شود. وی همچنین از پیشرفت در نوسازی ناوگان حمل‌ونقل زمینی کیش با مشارکت بخش خصوصی خبر داد و گفت: امسال سال نوسازی کامل ناوگان خواهد بود. در خصوص تکلیف وضعیت شرکت هواپیمایی کیش نیز انتظار می‌رود با تدبیر وزارت راه و شهرسازی و همراهی دولت، وضعیت این بخش تا پایان سال تعیین تکلیف شود.

کبیری در خصوص مسکن و اسکان نیز با بیان این که بحث مسکن کارگری و اقشار خدماتی یکی از چالش‌های جدی جزیره است؛ افزود: با حضور علی مدنی‌زاده وزیر امور اقتصادی و دارایی برنامه ساخت واحدهای مسکونی برای کارگران و خدمات‌رسانان در دو ماه آینده به‌صورت رسمی آغاز خواهد شد.

در حوزه آموزش نیز وی از استقرار مجموعه‌های آموزشی مفید با سطح آموزشی بالا در مدارس الغدیر جزیره کیش خبر داد و گفت: این اقدام در راستای وعده سفر پیشین سخنگوی دولت بوده و اکنون به نتیجه رسیده است.

کبیری در پایان چهار محور کلیدی شامل مالیات، گمرک، تأمین مالی و تأمین اجتماعی را از اصلی‌ترین دغدغه‌های بخش خصوصی دانست و با اشاره به گفت‌وگوهای اخیر با وزیر امور اقتصادی و دارایی تأکید کرد: با توجه به اینکه سه مورد از این چهار محور در حوزه اختیارات وزارت اقتصاد است و علی مدنی‌زاده نگاه ویژه‌ای به مناطق آزاد دارد انتظار داریم گره‌های موجود به‌زودی باز شود.

فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت چهاردهم نیز در این نشست گفت: در شرایطی که در بسیاری حوزه‌ها تنگنا وجود دارد، تلاش و کارآمدی در کیش دلگرم‌کننده است.

وی در نشست شورای معاونان و مدیران سازمان منطقه آزاد کیش افزود: آینده ایران با این رویکرد روشن‌تر خواهد بود. توجه به ظرفیت‌های داخلی، به‌ویژه جزایر و مدیریت درست مناطق آزاد می‌تواند فرصت‌های فناوری و نوآوری را گسترش دهد.

وی با اشاره به ضرورت فرهنگ‌سازی برای مصرف بهینه منابع گفت: یکی از آسیب‌های رفتاری ما مصرف‌زدگی در آب، برق و انرژی است و باید مدیریت مصرف در همه طرح‌های توسعه‌ای مدنظر قرار گیرد.

سخنگوی دولت همچنین با اشاره به پروژه‌های کلانی چون کیش‌ایر و جزیره مصنوعی، بر پیگیری جدی آنها تأکید کرد و افزود: رونق کیش نه‌تنها به نفع جزیره بلکه در خدمت توسعه اقتصاد ملی و کمک به مناطق کمتر برخوردار است.

گاهی اوقات خوب است که یک برنامه ساده داشته باشیمید که یک کار را بدون دردرس زیاد به خوبی انجام دهد. مایکروسافت لنز از آن نوع برنامه‌ها بود؛ یک اسکنر اسناد موبایل که اسناد کاغذی، کارت‌های ویزیت، رسیدها و هر چیز دیگری را به فایل‌های دیجیتال قابل خواندن تبدیل می‌کرد.

به گزارش تک‌کراچ، مایکروسافت می‌گوید اکنون که این برنامه دیگر تولید نمی‌شود، کاربران خود را به برنامه چت هوش مصنوعی کوپایلت هدایت می‌کند. طبق یک سند پشتیبانی جدید، لنز از ۱۵ سپتامبر ۲۰۲۵ از دستگاه‌های iOS و اندروید کنار گذاشته می‌شود و سپس در ۱۵ نوامبر ۲۰۲۵ از فروشگاه اپل و گوگل پلی حذف خواهد شد. کاربران فعلی می‌توانند تا ۱۵ دسامبر ۲۰۲۵ به استفاده از قابلیت‌های اسکن این برنامه ادامه دهند.

پس از آن تاریخ، هیچ اسکن جدیدی امکان‌پذیر نخواهد بود، اما دسترسی به اسکن‌های قبلی تا زمانی که برنامه روی دستگاه کاربر باقی بماند، امکان‌پذیر است. مایکروسافت لنز (که در آن زمان با نام آفیس لنز شناخته می‌شد) اولین بار در سال ۲۰۱۵ عرضه شد و از اپلیکیشنی که در ابتدا برای دستگاه‌های ویندوز فون طراحی شده بود، تکامل یافت. درحالی‌که عملکرد اصلی آن مشابه سایر برنامه‌های اسکن موبایل بود، اما سعی نمی‌کرد برای برخی از قابلیت‌ها از کاربران هزینه بیشتری دریافت کند یا آنها را به سمت اشتراک سوق دهد – امری نادر در اپ‌استور امروزی.

هوش مصنوعی؛ مشاور پزشکیان

معاون علمی و فناوری ریاست‌جمهوری از فاز اجرایی «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» خبر داد و پیش‌بینی کرد تا پایان سال آماده استفاده می‌شود.
قرار است هوش مصنوعی به‌عنوان «دستیار» به پزشکیان و کابینه‌اش در زمینه‌هایی مانند تغییر قیمت‌ها، تعرفه‌ها و سیاست‌های اقتصادی کمک کند.

به گفته معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» به مرحله اجرایی رسیده و تا پایان سال آماده استفاده خواهد بود. این خبر در حالی مطرح شده است که هوش مصنوعی در کشور نه تنها قانون و منولی واحدی ندارد؛ بلکه روند توسعه آن هم با ناهمسامی همراه است.
حسین افشین، معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور در سال گذشته از تدوین دستیار هوش مصنوعی برای رئیس‌جمهور در آینده‌ای نزدیک خبر داده بود. به گفته او این فناوری به‌عنوان یک دستیار هوشمند کنار رئیس‌جمهور قرار خواهد گرفت و برای هر وزیر و معاونان رئیس‌جمهور نیز یک دستیار هوش مصنوعی خواهیم داشت. از آن زمان تاکنون خبری درباره این دستیار منتشر نشده بود تا اینکه در هفته گذشته معاون رئیس‌جمهور خبر داد که طرح «هوش مصنوعی رئیس‌جمهور» وارد مرحله اجرا شده است و اولین نتیجه عملیاتی آن تا پایان امسال آماده استفاده خواهد بود.

افشین هدف را رانندازی این سامانه را کمک به تصمیم‌گیری سریع‌تر و آسان‌تر برای رئیس‌جمهور و وزرا در موضوعاتی مانند تغییر قیمت‌ها، تعرفه‌ها و سیاست‌های اقتصادی اعلام کرد. پیش از این هم معاونت فناوری رئیس‌جمهور از نسخه آزمایشی سکوی ملی هوش مصنوعی در زمستان سال گذشته رونمایی کرد.

بر اساس آنچه درباره این سکو منتشر شده، قرار است که به‌عنوان زیرساخت اولیه و مورد نیاز برای تحلیل داده‌ها در جهت توسعه هوش مصنوعی با کاربردهای مختلف، بر اساس ضرورت‌ها و برنامه‌های راهبردی کشور عمل کند. این در حالی است که کشور از نظر زیرساخت‌های فنی و تکنولوژیک این فناوری ضغف‌های قابل‌توجهی دارد. همچنین، ابهام و آشفتگی در قانون‌گذاری و نپاه منوالی توسعه این فناوری در کشور صدای انتقاد کارشناسان و فعالان بخش خصوصی را بلند کرده است؛ تا جایی که آنها روند فعلی رشد هوش مصنوعی را در کشور معیوب و موجب تضعیف پیشرفت توصیف می‌کنند و معتقدند که کشورمان در حوزه هوش مصنوعی کم‌کم در حال تبدیل به یک کشور مصرف‌کننده است.

برخی کارشناس‌ها و فعالان نسبت به اجرای دستیار هوش مصنوعی انتقاد دارند و به اعتقاد

جدید است، نه یک اختلال تازه. این موضوع ارتباط نزدیکی با شیوه تعامل چت‌بات‌ها دارد؛ زیرا این سامانه‌ها زبان کاربران را بازتاب می‌دهند و پیش‌فرض‌های آنها را تایید می‌کنند. این «چاپ‌لوسی» یکی از مشکلات شناخته‌شده در صنعت است. درحالی‌که بسیاری از مردم آن را صرفاً ازآراءنده می‌دانند، کارشناسان هشدار می‌دهند که همین ویژگی می‌تواند در افراد آسیب‌پذیر، تفکر تحریف‌شده را تقویت کند.

جدید است، نه یک اختلال تازه. این موضوع ارتباط نزدیکی با شیوه تعامل چت‌بات‌ها دارد؛ زیرا این سامانه‌ها زبان کاربران را بازتاب می‌دهند و پیش‌فرض‌های آنها را تایید می‌کنند. این «چاپ‌لوسی» یکی از مشکلات شناخته‌شده در صنعت است. درحالی‌که بسیاری از مردم آن را صرفاً ازآراءنده می‌دانند، کارشناسان هشدار می‌دهند که همین ویژگی می‌تواند در افراد آسیب‌پذیر، تفکر تحریف‌شده را تقویت کند.

جدید است، نه یک اختلال تازه. این موضوع ارتباط نزدیکی با شیوه تعامل چت‌بات‌ها دارد؛ زیرا این سامانه‌ها زبان کاربران را بازتاب می‌دهند و پیش‌فرض‌های آنها را تایید می‌کنند. این «چاپ‌لوسی» یکی از مشکلات شناخته‌شده در صنعت است. درحالی‌که بسیاری از مردم آن را صرفاً ازآراءنده می‌دانند، کارشناسان هشدار می‌دهند که همین ویژگی می‌تواند در افراد آسیب‌پذیر، تفکر تحریف‌شده را تقویت کند.

جدید است، نه یک اختلال تازه. این موضوع ارتباط نزدیکی با شیوه تعامل چت‌بات‌ها دارد؛ زیرا این سامانه‌ها زبان

❖ تدابیر جدید فروش نفت با اسنپ‌یک

وزیر نفت با اعلام اینکه تخصص لازم برای دور زدن محدودیت‌ها در مجموعه صنعت نفت وجود دارد، گفت: به‌طور متوسط ظرفیت تولید نفت خام کشور در طول یک سال گذشته ۱۲۷ هزار بشکه در روز افزایش یافته است. به گزارش شانا، محسن پاک‌نژاد در پاسخ به پرسشی درباره احتمال فعال شدن مکانیسم ماشه و تاثیر آن بر فروش نفت ایران اظهار کرد: ما سال‌ها با محدودیت‌های فروش نفت مواجه بودیم.

این موضوع سبب‌شده که تخصص لازم برای دور زدن این محدودیت‌ها را در مجموعه صنعت نفت داشته باشیم. تیم صنعت نفت در شرایط تحریم می‌تواند راه و روش فروش نفت را در محدودیت‌های مختلف برنامه‌ریزی کند. وی با بیان اینکه طبیعتاً اسنپ‌یک هم می‌تواند تا حدودی شرایط را به سمتی برود که نیازمند اتخاذ تدابیر جدید است، تاکید کرد: در مقابل این محدودیت‌ها دست و پا بسته نیستیم و تمام تلاشمان را خواهیم کرد.

وزیر نفت درباره وضع تولید نفت تصریح کرد: از این رقم بهره‌ریزی می‌کنم، اما به‌طور متوسط ظرفیت تولید نفت خام کشور در طول یک سال گذشته ۱۲۷ هزار بشکه در روز افزایش یافته است. پاک‌نژاد درباره اهداف کمی تولید نفت تا پایان دولت چهاردهم گفت: براساس اهداف کمی که در برنامه هفتم توسعه تعریف و تبیین شده، باید به حدود ۴ میلیون و ۵۸۰ هزار بشکه در روز تولید برسیم که معادل ۴ میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در روز ظرفیت تولید است که برنامه‌ریزی‌های انجام‌دهنده و سرمایه‌گذاری‌هایی که می‌شود همه در مسیری است که بتوانیم به این هدف برسیم.

وی با بیان اینکه تعدادی از طرح‌های پتروشیمی آماده افتتاح است، بیان کرد: من قول هر ماه یک افتتاح طرح پتروشیمی را داده بودم، غیر از یک ماهی که به‌دلیل شرایط پیش‌آمده برای کشور وقفه افتاد، بعد از این شاهد افتتاح‌های جدید در حوزه پتروشیمی خواهیم‌بود که ظرفیت تولید پتروشیمی کشور افزایش می‌یابد. وزیر نفت با اعلام اینکه تأسیسات فروش مرکزی میدان آزادگان از جمله اقدام‌هایی است که برای افزایش ظرفیت تولید نفت خام آماده بهره‌برداری است، گفت: با بهره‌برداری از این تأسیسات تا حدود ۸۰ هزار بشکه در روز به ظرفیت تولید نفت خام کشور اضافه می‌شود. برنامه‌ریزی برای زمان مناسب بهره‌برداری با حضور رئیس‌جمهوری انجام می‌شود.

..... ❖

❖ منشأ اصلی ناتاری بزین

دبیرکل انجمن صنفی کارفرمایی صنعت پالایش نفت کشور با تاکید بر نقش راهبردی پالایشگاه‌ها در امنیت انرژی گفت: مصرف بی‌رویه، قاچاق سوخت و ضعف صنعت خودروسازی، منشأ اصلی ناتاری بزین در کشور است.

به گزارش شانا، ناصر عاشوری با اشاره به اهمیت صنعت پالایش در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و امنیتی کشور تصریح کرد: این صنعت باید حفظ و تقویت شود تا بتواند روی پای خود بایستد.

در جنگ ۱۲ روزه، کارکنان شرکت‌های پالایشگاهی نهایت فداکاری را نشان دادند و با توجه به وجود شرایط بحرانی، نه‌تنها تولید کاهش نیافت، بلکه شاهد افزایش قابل توجه تولید بزین و نفت‌گاز در کشور بودیم.دبیرکل انجمن صنفی کارفرمایی صنعت پالایش نفت کشور با تاکید بر نقش راهبردی این صنعت در امنیت انرژی کشور گفت: با وجود چالش‌های اقتصادی و عمر بالای تأسیسات، صنعت پالایش با تکیه بر نیروی انسانی متخصص به مرز خودکفایی در تولید فرآورده‌های نفتی رسیده و حتی در شرایط بحرانی نیز روند تولید افزایش یوده است. عاشوری با مقایسه صنعت پالایش ایران با نمونه‌های جهانی افزود: در دنیا برای تعمیرات و عملیات ایمنی از روبات‌ها استفاده می‌شود، اما ما ناچاریم این کارها را با نیروی انسانی انجام دهیم که خطرات را چند برابر می‌کند، به‌گونه‌ای که در تعمیرات اساسی، گاهی ۲ تا ۵ هزار نفر به‌کار گرفته می‌شوند تا کارهایی که ۲۰ روز طول می‌کشند، در زمان کوتاه‌تری انجام شود. وی با بیان اینکه تولید فرآورده‌های نفتی در کشور پایدار است .

سال اخیر تولید روزهان بزین بیش از ۲ بار شده است که این روند صعودی حاصل تلاش نیروی انسانی متخصص است.

..... ❖

❖ اطلس تجاری در خدمت رف ناتاری

رئیس اندیشکده حکمرانی هوشمند گفت: ایران می‌تواند با سرمایه‌گذاری درست بر روی میکرواکتورهای هسته‌ای و نیروگاه‌های برق خورشیدی، در مسیر رف ناتاری گام بردارد. رئیس اندیشکده حکمرانی هوشمند با بیان اینکه ایران می‌تواند با سرمایه‌گذاری درست بر روی میکرواکتورهای هسته‌ای و نیروگاه‌های برق خورشیدی، در مسیر رف ناتاری گام بردارد، گفت: این مسیر را می‌توان به اتکا به اطلس تجاری ترسیم کرد. بدون اطلس تجاری ممکن است اقدامات صورت گرفته به بیراهه برود.

سیدطهمین مدنی درباره وضعیت ناتاری برق در کشور گفت: طبق آخرین آمار موجود، برق ظرفیت تولید برق کشور به ۹۳ هزار مگاوات می‌رسد اما این میزان تولید، کفاف میزان مصرف یخش‌های مختلف را نمی‌دهد و همین ناهمخوانی، کشور را تا کسری حدوداً ۲۴ هزار مگاواتی در اوج تابستان با کمبود برق مواجه کرده است.مدنی در ادامه گفت: ناتاری انرژی موضوعی نیست که فقط مختص کشور ما باشد. کشورهای متعددی در دنیا بوده‌اند که چنین وضعیتی را تجربه کرده‌اند و برای رفع آن اقداماتی انجام داده‌اند که نتایج مثبت و منفی این اقدامات می‌تواند برای ما آموزنده باشد.

..... ❖

ایالات متحده و روسیه دو قطب اصلی تولیدکننده و صادرکننده نفت و گاز جهان هستند، اما نحوه استفاده آنها از این منابع تفاوت بنیادی دارد. آمریکا با تولید بی‌سابقه حدود ۱۴ میلیون بشکه در روز، عملاً به بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت جهان بدل شده است. این تولید بالا نه‌تنها امنیت انرژی داخلی را تضمین کرده بلکه به ابزاری برای اعمال فشار بر بازارهای جهانی و متحدان آمریکا عمل می‌کند.

از یک‌سو صادرات LNG (گاز طبیعی مایع) آمریکا در حال افزایش است و از سوی دیگر، توانایی واشنگتن در تحریم‌ها و تعرفه‌ها نقش انرژی را در سیاست خارجی پررنگ‌تر کرده است. در سوی مقابل، روسیه که بخش بزرگی از درآمد دولت خود را از صادرات انرژی به‌دست می‌آورد، ناچار شده پس از جنگ اوکراین مسیرها و روش های تازه‌ای برای فروش نفت و گاز پیدا کند. چین و هند دو مقصد اصلی هستند، اما حملات پهنپادی و فشارهای نظامی-اقتصادی باعث شده جریان صادرات روسیه بی‌ثبات‌تر از گذشته شود. کاهش صادرات هفتگی این کشور به پایین‌ترین سطح یک ماهه نشان می‌دهد که «امنیت عرضه روسیه» دیگر قابل اتکا نیست. این رقابت، بازار نفت را از یک بازار صرفاً اقتصادی به میدان نبرد ژئوپلیتیک تبدیل کرده؛ جایی که هر بشکه نفت معادل یک ابزار فشار سیاسی و هر قرارداد انرژی بخشی از معادله قدرت جهانی است.

اقتصاد جهانی در تعلیق

عامل سوم که نباید از نظر دور داشت، وضعیت کلی اقتصاد جهانی است. کاهش رشد در چین، تهدید رکود در اروپا و انتظار برای گزارش‌های بازار کار در آمریکا، نفت را به آیینهای برای بازتاب سلامت اقتصاد جهانی تبدیل کرده است. سرمایه‌گذاران اکنون بیش از هر زمان دیگری به داده‌های اقتصادی غیرانرژی (مانند نرخ بیکاری یا شاخص تولید کارخانه‌ای) به‌عنوان محرک اصلی قیمت نفت نگاه می‌کنند. این پیوند نزدیک میان نفت و داده‌های کلان اقتصادی، نشان‌دهنده تغییر نقش نفت از یک کالا به یک شاخص اقتصاد سیاسی است.

سناریوهای ایران

برای ایران، این شرایط جهانی هم تهدیدهایی آشکار دارد و هم فرصت‌هایی تاریخی.

۱. سناریوی کوتاه‌مدت: ایران در کوتاه‌مدت با فشار ناشی از تحریم‌ها، محدودیت‌های بانکی و ضعف زیرساخت‌های صادراتی روبه‌روست. در حالی که روسیه با وجود تحریم‌ها همچنان توانسته مسیرهای تازه‌ای برای صادرات بپاید، ایران هنوز در بسیاری از بازارهای کلیدی غایب است. ورود دوباره به بازار هند یا تقویت صادرات گاز به ترکیه و عراق می‌تواند بخشی از این فشار را کاهش دهد. اما بدون راه‌حل دیپلماتیک برای تحریم‌ها، این سناریو تنها بخشی از پتانسیل ایران را آزاد خواهد کرد.

۲. سناریوی میان‌مدت: با تداوم بی‌ثباتی در عرضه روسیه و تغییر اولویت‌ها در چین، این فرصت برای ایران وجود دارد تا با سرمایه‌گذاری در بخش گاز طبیعی و انرژی‌های نو جایگاه تازه‌ای در بازار منطقه‌ای به دست آورد. گاز ایران می‌تواند به‌عنوان گزینه‌ای مطمئن برای همسایگان و حتی بازارهای آسیایی مطرح شود، البته اگر زیرساخت‌های صادرات LNG توسعه یابد.

۳. سناریوی بلندمدت: آینده بازار انرژی به‌سوی تنوع‌بخشی و کاهش وابستگی به نفت خام حرکت می‌کند. انرژی‌های تجدیدپذیر، فناوری‌های ذخیره‌سازی و تحولات خودروهای برقی، تقاضای نفت را در دو دهه آینده محدودتر خواهد کرد. اگر ایران همچنان بر فروش نفت با اعمال سیاست های قیمتی و مصرف داخلی غیرمنطقی متمرکز بماند، در آینده‌ای نه‌چندان دور با بحرانی ساختاری روبه‌رو می‌شود. اما اگر امروز مسیر سرمایه‌گذاری در گاز، انرژی‌های تجدیدپذیر و دیپلماسی انرژی فعال را انتخاب کند، می‌تواند از «حاشیه‌نشینی» خارج شده و به بازیگری موثر در بازار آینده انرژی تبدیل شود. بازار نفت امروز دیگر تنها درباره عرضه و تقاضا نیست؛ بلکه صحنه‌ای است که ژئوپلیتیک، رقابت قدرت‌ها و تغییر ساختار اقتصادی جهان در آن نقش‌آفرینی می‌کنند.

هند و چین با مسیرهای متفاوت خود، آمریکا و روسیه با رقابت بر سر انرژی، و سرمایه‌گذاران جهانی با نگاه به داده‌های اقتصاد کلان، همگی نفت را به آیینهای از تحولات قرن بیست‌ویکم بدل کرده‌اند. برای ایران، مهم‌ترین پرسشی این نیست که قیمت نفت فردا چند دلار خواهد بود؛ بلکه این است که آیا می‌خواهد همچنان در حاشیه بازی بماند یا با بازتعریف استراتژی‌های انرژی، به بخشی از متن تحولات جهانی بدل شود. در جهانی که نفت تنها یک کالای اقتصادی نیست، بلکه به ابزار دیپلماسی، سلاح فشار و ضامن امنیت انرژی کشورها بدل شده، بی‌عملی به معنای عقب‌نشینی است.

هند امروز با خرید گسترده نفت ازان روسیه و مذاکره هم‌زمان با آمریکا، جایگاهی تازه برای خود ساخته است؛ چین با تکیه بر ذخایر عظیم و قراردادهای بلندمدت، امنیت انرژی‌اش را بیمه کرده و آمریکا با استفاده از نفت شیل، هم واردکننده و هم صادرکننده‌ای تعیین‌کننده شده است. اگر ایران نتواند مسیر خود را در این معادله پیچیده پیدا کند، خطر آن است که بار دیگر در بزنگاه تاریخی، فرصت‌ها از دست بروند و نقش کشور به جای «بازارِ فعال»، به «تماشاگرِ منفعل» تقلیل یابد.

طلای سیاه گروگان ژئوپلیتیک

❖ لیلا جلیلووند – بازار جهانی طلای سیاه این روزها در ظاهر آرام اما در باطن پر تلاطم است. قیمت شاخص برنت در محدوده ۶۸ دلار و نفت خام آمریکا در حدود ۶۴ دلار در نوسان است.

بازار جهانی طلای سیاه این روزها در ظاهر آرام اما در باطن پر تلاطم است. قیمت شاخص برنت در محدوده ۶۸ دلار و نفت خام آمریکا در حدود ۶۴ دلار در نوسان است. نوسانی که در نگاه اول چندان چشمگیر به‌نظر نمی‌رسد، اما در واقع پشت این ارقام، شبکه‌ای پیچیده از تحولات ژئوپلیتیک، سیاست‌های انرژی و تغییر الگوهای مصرف در جریان است. نفت دیگر تنها کالایی برای دادوستد نیست، بلکه به شاخصی برای سنجش قدرت کشورها و سلامت اقتصاد جهانی تبدیل شده است.

دو بازیگر با مسیری متفاوت

در معادلات امروز انرژی، هند و چین هر دو نقش تعیین‌کننده دارند اما مسیرشان متفاوت است. چین که زمانی موتور بی‌رقیب تقاضای جهانی برای نفت بود، اکنون با کاهش مداوم فعالیت‌های صنعتی و پنجمین ماه متوالی افت شاخص تولید، تصویری از کندی رشد اقتصادی را به نمایش گذاشته که به معنای کاهش تقاضای انرژی از سوی بزرگ‌ترین واردکننده نفت دنیاست. در عمل، چین با کاهش سرعت اقتصادی خود پیام می‌دهد که بازار دیگر نمی‌تواند روی رشد بی‌پایان مصرف در شرق حساب باز کند. در مقابل، هند در حال تجربه جهشی تازه است.

دهلی‌نو بر خلاف یکن با اقتصاد جوان‌تر، جمعیت رو به رشد و سیاست‌های توسعه‌ای پرشتاب، به یکی از سریع‌ترین بازارهای انرژی جهان تبدیل شده است. اما خرید نفت ارزان از روسیه، هند را به نقطه اصطکاکی میان واشنگتن و مسکو کشانده است. ایالات متحده با اعمال تعرفه‌های ثانویه سعی دارد هند را وادار به کاهش واردات از روسیه کند، اما دهلی‌نو همچنان بر استقلال انرژی خود پافشاری می‌کند. به این ترتیب، در حالی که چین به‌دلیل کاهش تقاضا فشار نزولی بر قیمت‌ها وارد می‌کند، هند به میدان جدیدی برای جدال ژئوپلیتیک و آزمون سیاست‌های انرژی جهانی تبدیل شده است.

انرژی: ابزار سیاست خارجی

افزایش ۶۰ درصدی ذخایر سوخت مایع نیروگاهی

صنعت حمل‌ونقل جاده‌ای ایران طی سال‌های اخیر در مسیر گذار از یک ساختار سنتی و راننده‌محور به سمت شرکت‌محور و هوشمند قرار گرفته است. تشکیل شرکت‌های حمل‌ونقل سراسری بزرگ مقیاس هوشمند جاده‌ای داخلی کالا در سال ۱۳۹۸ نقطه عطفی در این مسیر بود؛ شرکت‌هایی که با سرمایه‌گذاری‌های کلان و ایجاد زیرساخت‌های نوین بازارگاهی، توانستند بخش قابل‌توجهی از بار کشور به‌ویژه کالاهای اساسی و استراتژیک را مدیریت کنند. این شرکت‌ها در بحران‌های ملی نیز به‌عنوان بازوی پشتیبان دولت در حمل کالاهای ضروری ایفای نقش کردند.

با این حال، صدور بخشنامه اخیر سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای، محدودیت تازه‌ای بر سر راه این شرکت‌ها قرار داده است. طبق این مصوبه، شرکت‌های بزرگ‌مقیاس تنها مجاز به صدور بارنامه به میزان تعداد ناوگان ملکی به‌علاوه چهار برابر آن خواهند بود؛ تصمیمی که به باور فعالان صنفی، «تیر کارشناسی» بوده و با فلسفه اولیه تشکیل این شرکت‌ها در تضاد است. کارشناسان هشدار می‌دهند که ادامه این روند، نه‌تنها ظرفیت‌های بزرگ ایجاد شده در این دست‌پدخت، به‌گونه‌ای که تمام سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، توجیه اقتصادی خود را از دست می‌دهد. اسراری افزود: این بخشنامه نه تنها با شعار سال جاری، بلکه با تشویق و امنیت سرمایه‌گذاری و نیز با مفاد بخشنامه‌های تاسیس ابلاغی قبلی در مغایرت داشته و در تضاد با رویکرد مرسوم و پذیرفته شده در کشورهای توسعه‌یافته در حوزه حمل‌ونقل است. وی درباره متوقف کردن فعالیت شرکت‌های بزرگ مقیاس در استان‌های خارج از محل صدور پروانه، اظهار کرد: نکته قابل تامل و بحث برانگیز تر دیگر اینکه دوباره سازمان راهداری در یک اقدام نسنجیده و غیر کارشناسی و بدون توجه به شرایط خاص و حساسی که کشور

با آن روبه‌روست و در راستای اجرایی کردن یکی از بندهای بخشنامه اعلامی خود، بدون تعیین مهلت زمانی، اقدام به تعطیل کردن و توقف فعالیت شرکت‌های بزرگ مقیاس در استان‌های خارج از استان صدور پروانه کرده است. این اقدام علاوه بر اینکه زیان هنگفتی را برای عدم ایفای تعهدات آنها در حمل بار قراردادهای بزرگ و عمدتاً دولتی فراهم می‌آورد، کشور را در حوزه حمل کالاهای اساسی و استراتژیک به‌ویژه گندم، نهاده‌های کشاورزی و دامی، مواد غذایی و غیر غذایی دچار مشکل خواهد کرد.

محدودیت جدید برای صدور بارنامه

مهم‌ترین معضل بخشنامه اخیر، محدود کردن میزان صدور بارنامه توسط شرکت‌های بزرگ مقیاس به میزان تعداد خودروهای ملکی به‌اضافه چهار برابر آن است. با اجرایی شدن این بند، عملاً فعالیت شرکت‌های بزرگ مقیاس محدود شده و به کارکرد آنها لطمه وارد کرده است.

دبیر انجمن شرکت‌های حمل‌ونقل سراسری بزرگ‌مقیاس هوشمند جاده‌ای کالا در این رابطه گفت: در صورتی که در بخشنامه اولیه صادره برای تاسیس شرکت‌های بزرگ مقیاس، چنین محدودیتی در نظر گرفته نشده بود و با این اقدام بسیاری از سرمایه‌گذاری‌های صورت

گرفته توسط شرکت‌های بزرگ مقیاس بی‌اثر خواهد شد.

اسراری معتقد است، اجرای بخشنامه فعلی با مشکل مواجه خواهد شد، زیرا شرکت‌های بزرگ مقیاس تعهدهای کلان حمل باری دارند. به عنوان مثال شرکتی وجود دارد که در حمل کالاهای اساسی در بندر امام خمینی(ره) فعالیت دارد و باید روزهان چهار هزار تن کالا حمل کند؛ اما این تعداد مشخص شده صدور نمی‌تواند، پاسخگوی نیاز حمل آنها باشد و تعهداتش زیر سوال خواهد رفت. با این اقدام شرکت‌های بزرگ مقیاس از کارکرد واقعی خودشان فاصله می‌گیرند.

وی در ادامه گفت: متأسفانه سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای به این ظرفیت، توجه مناسبی نداشته است؛ در صورتی که امکان استفاده از ظرفیت آنها در موقعیت‌های حساس در عرصه حمل‌ونقل کشور استفاده شده است. مصداق عینی حضور بزرگ مقیاس‌ها در این زمینه، حضور جدی این شرکت‌ها در ۱۱ روز اعتصاب رانندگان کامیون و ۱۲ روز جنگ تعمیلی بود که با در اختیار گذاشتن ناوگان ملکی در قالب اعزام کاروان‌های خودرویی (در دو مرتبه و هر مرتبه ۱۰۰ دستگاه از استان تهران) به بندار کشور به ویژه بندار جنوبی به منظور حمل کالاهای اساسی و استراتژیک صورت گرفت. از طرف دیگر، همکاری همه‌جانبه سایر اعضا در استان‌های دیگر با ادارات کل راهداری و اجرایی برنامه حمل ابلاغی توسط آنها، نقش کلیدی و موثر خود را ایفا کرده است. این در حالی بود که شرکت‌های کوچک مقیاس به دلیل نداشتن خودرو ملکی و عدم همکاری رانندگان به صورت نیمه فعال و راکد در آمده بودند.

حمایت از رانندگان خودمالک

شرکت‌های بزرگ‌مقیاس با حوزه فعالیت رانندگان خودمالک هیچ مشکلی ندارند. شرکت‌های بزرگ مقیاس با دارا بودن حدود ۲۰هزار دستگاه کامیون، ۳۰ درصد حمل بار جاده‌ای کشور را بر عهده دارند. این میزان در مقابل ۵۳۰ هزار دستگاه کامیون خودمالک موجود در کل کشور، بسیار ناچیز بوده و کمتر از ۱۰ درصد آن را شامل می‌شود. اما متأسفانه شاهد هستیم که فضایی ایجاد شده که رانندگان به‌نوعی در مقابل شرکت‌های بزرگ‌مقیاس قرار بگیرند.

دبیر انجمن شرکت‌های حمل‌ونقل سراسری بزرگ‌مقیاس هوشمند جاده‌ای کالا با اعلام این مطب گفت: شرکت‌های بزرگ مقیاس، هیچ انگیزه‌ای برای توسعه ناوگان تا زمانی که راننده‌ها خوب فعالیت کنند، ندارد. پس عملاً شرکت‌های بزرگ‌مقیاس در مقابل منافع رانندگان قرار ندارند و تضاد منافعی با آنها ندارند. اسراری افزود: تجربه نشان داده که شرکت‌های بزرگ‌مقیاس، تسهیلگر فعالیت راننده‌ها هستند. به این صورت که به علت شکل گیری فضای رقابتی میان شرکت‌های بزرگ مقیاس و ایجاد باشگاه مشتریان، رانندگان از امکانات و تسهیلات بهتری برخوردار شده‌اند. به عنوان مثال کمپسون‌های کمتری برای فعالیت رانندگان در بازارگاه‌ها در حال شکل گیری است؛ شرکت‌های بزرگ مقیاس به صورت قانونی اجازه اخذ ۱۸درصد کمپسیون فعالیت از رانندگان را دارند که از این میزان حدود ۱۰ درصد سهم دولت و بقیه سهم شرکت‌ها است. اما به علت رقابت شرکت گرفته

✧ خرد جمعی برای حل بحران‌ها

پانزدهمین رویداد جامع معدن و صنایع معدنی از صبح روز دوشنبه ۲۷مردادماه به همت گروه رسانه‌ای «دنیایاقتصاد» در مرکز همایش‌های برج میلاد آغاز به کار کرد. این رویداد تا ۳۰ مردادماه ادامه دارد. بررسی چالش‌های اصلی بخش معدن و صنایع معدنی از جمله ناترازی‌های انرژی، توسعه‌نیافتگی زیرساخت‌های حمل‌ونقل، الزامات محیط زیستی در کنار تداوم فعالیت‌های معدنی و همچنین تحقق اهداف توسعه‌ای در زنجیره فولاد کشور، از جمله مهم‌ترین موضوعات مطرح شده در این همایش بودند. در همین حال ارائه راهکارهای عملی برای توسعه پایدار بخش معدن مورد توجه سخنرانان این رویداد مهم معدنی قرار گرفت. سیدمحمد اتابک وزیر صنعت، معدن و تجارت نیز در پیامی ویدئویی خطاب به حاضران در این همایش، به نقش رویداد جامع معدنی و صنایع معدنی «دنیای اقتصاد» در مسیر پیشرفت صنایع اشاره داشت و تأکید کرد که گذار از ابربحران‌های کنونی نیازمند خرد جمعی و بهره‌مندی از نظرات متخصصانی همچون حاضرین در این رویداد است.

در ابتدا علیرضا بختیاری، مدیرمسوول ضمن خوشامدگویی به حاضران، در رابطه با چالش‌های بخش معدن ایران گفت: در سال‌های اخیر، با توجه به اعمال تحریم‌های گسترده، تغییرات سریع بازارهای جهانی و نیاز به انطباق با استانداردهای بین‌المللی، معدن و صنایع معدنی ایران با چالش‌های متعددی روبه‌رو بوده است. در یکسو، نوسانات قیمت مواد اولیه، ناترازی انرژی و ریسک‌های سیاسی و در سوی دیگر، فشارهای زیست‌محیطی و الزامات قانونی جدید، نیازمند توجه ویژه‌ای هستند.

بختیاری در ادامه گفت: در سال‌های گذشته، این هشدار داده شد که سرمایه‌گذاری در بخش معدن و صنایع معدنی رشد قابل اعتنایی ندارد و رشد بلندمدت این بخش در معرض خطر است. اکنون نامشافه همه آن نگرانی‌ها به‌قوت خود باقی است و مسائل دیگری نیز به آن اضافه شده است. او تأکید کرد: نخستین و مهم‌ترین عامل غیراقتصادی که راه فعالیت‌های اقتصادی را ناهموار کرده، تهدید خارجی و موانع تحریمی است. مرتفع کردن این موانع، در گرو افزایش تحرک دستگاه دیپلماسی و تقویت قوای دفاعی کشور و تقویت سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی و تحکیم وحدت ملی است. بختیاری ادامه داد: ایران در دو دهه اخیر بسیاری از فرصت‌های اصلاح اقتصادی را از دست داده است و در سال جاری که قرار بوده است مطابق مفاد سند چشم‌انداز بیست ساله، به «جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی» دست یابد، با این هدف فاصله زیادی دارد.

گفت: با این حال، هنوز روزنه‌های امید گشوده است و با مدیریت علمی و سنجیده امور می‌توان اوضاع را بهتر کرد. بنیاد معدن و صنایع معدنی از جنبه تولید بر نوسازی تکنولوژی و از جنبه تجاری بر صادرات استوار است. فعالان صنایع معدنی برای اجرایی کردن این دو جز، مکمل، قابلیت‌های تخصصی کافی دارند و به کمک دولت نیاز ندارند، اما این فعالیت‌های تکنیکی و بنگاهی خواه ناخواه با سیاستگذاری‌ها و تصمیم‌های دولت گره خورده است.

بختیاری در پایان تأکید کرد: امیدواریم دولت با درس گرفتن از تجربه‌ها و ناکامی‌ها در زمینه تحقق اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و کاستی‌ها در اجرای برنامه‌های توسعه و عدم‌توازن‌های آشکار و پنهان در بودجه‌های سالانه، اکنون متقاعد شده باشد که اهالی کسب‌وکار و بازارها منطق اقتصاد را بهتر می‌شناسند و هر چه فاصله دولت از پنگهداری و تصدی‌گریش شود، چشم‌انداز رشد اقتصادی و رفاه همگانی روشن‌تر می‌شود. ضرورت اتکا بر خرد جمعی برای مواجهه با ابربحران‌ها

سید محمد اتابک، وزیر صنعت، معدن و تجارت در پیامی ویدئویی برای حاضران در رویداد جامع معدن و صنایع معدنی ۱۴۰۴، از پیشکوتان، اندیشمندان و متخصصان حاضر در این همایش قدرانی کرد و گفت: قدردان برگزاری سالانه همایش معدن و صنایع معدنی توسط مجموعه رسانه‌ای «دنیای اقتصاد» هستیم. هر ساله بر غنای این همایش افزوده شده است. این رویداد در طول سالیان گذشته تاثیر بسزایی بر پیشرفت صنایع داشته است و در همین راستا از زحمات مدیرمسوول این گروه رسانه‌ای تشکر می‌کنم.

او ضمن اشاره به برگزاری همایش جامع معدن و صنایع معدنی در ترازوی جهانی افزود: این رویداد در سال جاری بنا ابتکار و ایجاد رویکردی جدید به تولید و بازار برگزار می‌شود و اثرات مثبت و ماندگاری را برای صنایع به دنبال خواهد داشت. وزیر صمت با اشاره به بحران‌های پیش روی صنعت و معدن گفت: در حال حاضر فعالان بخش معدن و صنایع معدنی با چالش‌های متعددی در روند فعالیت خود مواجه هستند. این مشکلات در سال‌های گذشته شدت گرفته و اکنون به ابربحران بدل شده‌اند. ناترازی انرژی یکی از همین ابربحران‌هایی است.

تجارت و پارادوکس وابستگی

عر شیا حسن پور – اقتصاد جهانی همواره به بستری از معاملات متقابل شکل گرفته است؛ تعاملی که از نخستین مبادلات کالایی تا پیچیده ترین نظام‌های مالی امروز، ریشه در نیاز متقابل انسان‌ها و ملت‌ها به یکدیگر داشته است.

اقتصاد جهانی همواره به بستری از معاملات متقابل شکل گرفته است؛ تعاملی که از نخستین مبادلات کالایی تا پیچیده‌ترین نظام‌های مالی امروز، ریشه در نیاز متقابل انسان‌ها و ملت‌ها به یکدیگر داشته است. اصل اساسی در تجارت میان کشورها آن است که هیچ داد و ستدی یک‌سویه باقی نمی‌ماند و هر مبادله‌ای بر مبنای نوعی وابستگی متقابل بنا می‌شود. این وابستگی در طول تاریخ اشکال گوناگونی به خود گرفته است؛ از تهاوت کالا در دوران باستان گرفته تا استفاده از فلزات گران‌بها به عنوان پشتوانه ارزش و سپس ابداع پول اعتباری که توانست شیوه مبادله و در نهایت ساختار قدرت اقتصادی در جهان را دگرگون کند.

بنابراین یکی از اصول بنیادین اقتصاد و روابط میان ملت‌ها، دو سویه بودن تجارت و اثرگذاری متقابل آن است. در طول تاریخ همواره دیده شده که داد و ستد کالاها و خدمات، صرفاً انتقال ارزش اقتصادی نبوده، بلکه حامل نوعی پیوند اجتماعی و سیاسی نیز بوده است. هرگاه ملت‌ها درگیر مبادله می‌شوند، در حقیقت بخشی از استقلال خود را به بخشی از وابستگی به دیگری معاوضه می‌کنند. این وابستگی متقابل، اگرچه در ظاهر می‌تواند نیرویی برای صلح و ثبات به شمار رود، اما در باطن همواره حامل نوعی تنش نیز هست زیرا نیاز طرفین لزوماً همسان و هم‌جهت باقی نمی‌ماند. تجربه تاریخی نشان داده است که هر زمان منافع یکی در تقاضای تجارت به نقطه‌ای برسد که در تعارض جدی با ادامه مبادله قرار گیرد، حتی نیاز متقابل و وابستگی به کالا یا خدمات نیز نمی‌تواند ضامن بقای آن تجارت باشد. در نهایت، قدرت منافع و انگیزه‌های ملی بر قدرت پیوندهای اقتصادی چیره می‌شود.

این پدیده اجتماعی و اعتباری در پیوند ملت‌ها بیش از پیش برجسته شده است. پول نه تنها وسیله سنجش ارزش و واسطه داد و ستد است، بلکه به شکلی پنهان نقشی در ساختن شبکه‌ای از وابستگی‌های بین‌المللی ایفا می‌کند. به بیان دقیق‌تر، پول خود تبدیل به نیرویی فراتر از یک ابزار خنثی شده و خاصیت «وابستگی متقابل» آن، به‌ویژه در روابط میان ملت‌ها، بر همه تعاملات سایه افکنده است. در حقیقت، پول مهم‌ترین عامل همبستگی میان ملت‌ها در عمل تجارت است و هرگاه تبدایی بر اساس پول ملی یک کشور

خاص انجام شود، آن کشور به لحاظ اقتصادی دست برتر خواهد داشت زیرا قادر است پول خود را به اهرمی قدرتمند برای پیشبرد منافع ملی تبدیل کند. این همان واقعیتی است که در دنیای امروز، دلار ایالات متحده را به ستون فقرات اقتصاد جهانی بدل کرده و این کشور را قادر ساخته است تا از پول ملی خود نه فقط به عنوان ابزار مبادله، بلکه به عنوان ابزاری برای فشار سیاسی و اقتصادی نیز استفاده کند. تجربه‌های تاریخی قرن بیستم و بیست‌ویکم به روشنی نشان می‌دهد که حتی زمانی که تجارت متقابل در بالاترین سطح خود قرار داشته است، باز هم وابستگی ایجاد شده از رهگذر آن نتوانسته قدرتی بالاتر از منافع تهدیدشده یک ملت یا ائتلاف ملت‌ها ایجاد کند. در فاصله سال‌های ۱۹۲۱ تا ۱۹۳۶، بحران‌های مالی و رکود بزرگ نشان داد که ارزش پول ملی کشورها تا چه حد می‌تواند به سرعت فرو بیاشد و چگونه این وابستگی، روابط تجاری را در مقیاسی جهانی مختل کند. در سال‌های ۱۹۶۷ تا ۱۹۸۷، بحران‌های ارزی و تغییر نظام برتون وودز، بار دیگر برتری منافع ملی بر وابستگی‌های اقتصادی متقابل را آشکار ساخت و از سال ۲۰۱۰ تا امروز، جهان بارها شاهد بحران‌های ارزی در اروپا، آمریکای لاتین، آسیا و خاورمیانه بوده است. این رخدادها ثابت می‌کند که پول مهم‌ترین و در عین حال شکننده‌ترین ابزار برای حفظ منافع اقتصادی است. تجربه ایران در دوره تحریم‌های نفتی نیز مویذ منافع نکته است.

در ابتدا گمان می‌رفت که وابستگی شدید کشورهای شرق آسیا به نفت ایران، به ویژه با توجه به طراحی پالایشگاه‌های آنان بر اساس ترکیبات نفت ایران، موجب شود آنان در برابر تحریم‌های آمریکا مقاومت کنند اما در عمل مشاهده شد که حتی پهنه‌های گراف تغییر منافع نفتی نتوانست مانعی برای تغییر رفتار این کشورها شود چراکه فشار ناشی از تهدید منافع کلان‌تر و جدی‌تر، یعنی روابط اقتصادی و مالی آنان با آمریکا و نظام دلار، سنگین‌تر از منافع حاصل از ادامه خرید نفت ایران بود. این نمونه روشن نشان می‌دهد که پول، هم محور اتصال کشورها در تجارت است و هم می‌تواند به اهرمی علیه همان وابستگی بدل شود.

پاسخ این تناقض در ماهیت اعتباری پول نهفته است. پول در ذات خود فاقد ارزش است و تنها در نتیجه توافق اجتماعی میان استفاده‌کنندگان آن عرصه تجارت برشمرد.

به گزارش سازمان توسعه تجارت، میرهادی سیدی افزود: بعد از سال‌ها مذاکره توسط سازمان توسعه تجارت ایران، سرانجام موافقت‌نامه تجارت آزاد میان ایران و پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا، شامل روسیه، بلاروس، قرقیزستان، قزاقستان و ارمنستان در بیست و پنجم اردیبهشت ماه سال جاری به طور رسمی اجرایی شد. با اجرای این موافقت‌نامه، اکثر کالاها از ایران به کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا بدون پرداخت تعرفه گمرکی صادر می‌شوندوی با اشاره به موافقت‌نامه تجارت ترجیحی که از پنجم آبان سال ۱۳۹۸ میان ایران و این پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا اجرا شده بود، گفت: اجرای این توافق‌نامه نیز تأثیرات مثبتی در جهت افزایش تجارت فی مابین ایجاد کرده بود؛ به‌طوری‌که طی این پنج سال در مجموع صادرات ایران به پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا بیش از سه برابر افزایش یافته و از ۰۰۰میلیون دلار، به حدود ۲میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. مشاور امور بین‌الملل سازمان توسعه تجارت ایران همچنین ابراز امیدواری کرد: اجرای این موافقت‌نامه زمینه‌گسترده‌تری برای افزایش تجارت میان ایران و کشورهای عضو اتحادیه‌اوراسیا فراهم کند.

تدوین برنامه‌های توسعه صنعتی سابقه‌ای طولانی در دستگاه سیاستگذاری ایران دارد؛ اما وضعیت حال حاضر صنعت، تناسبی با اهداف برنامه‌ها ندارد. محمدمهدی بهکیش، اقتصاددان در گفت‌وگو با «دنیای اقتصاد» ضمن تحلیل برنامه‌ها، تأکید کرد که برای توسعه اقتصادی، باید بین سیاست‌های صنعتی و تجاری، همگرایی ایجاد شود. محبوبه فکوری: توسعه صنعتی، رویایی است که در طی دو دهه گذشته در ذهن بسیاری از سیاستگذاران بوده است. حالا بسیاری از اقتصاددانان نگران کاهش شدید ارزش افزوده و تولیدی هستند که رشد صنعتی را به یک دهم گذشته رسانده است. این عقب‌ماندگی نتیجه سیاستگذاری صنعتی نبوده؛ بلکه عوامل بیرونی باعث توقف توسعه صنعتی شده‌اند که بررسی آن، کلید فهم بحران صنعتی کشور است.محمدمهدی بهکیش، اقتصاددان با تشریح روندی که اقتصاد ایران را به شرایط کنونی رسانده، دیدگاه‌هایی را مطرح می‌کند که بر اساس آن، صنایع ایران باید دگرگونی را تجربه کنند تا بتوانند تاب آوری داشته باشند. او در این رابطه گفت: «ما یک فرآیند بسیار مهم اقتصادی کردن صنعت را در پیش داریم؛ به این معنا که باید روند صنعتی‌شدن، همراه با اقتصادی کردن تجارت باشد. اقتصاد باید معقول و علمی شود تا صنعتی‌شدن در ایران معنا یابد.»

متن حاضر مشروح گفت‌وگو ی محمدمهدی بهکیش با روزنامه «دنیای اقتصاد» است. **دهه‌های متمادی است که ایران بر روی نگارش استراتژی توسعه صنعتی در دولت‌های مختلف کار کرده و سندهای متعددی را نگارش کرده است. اما حاصل، توسعه‌ای است که ناترازی صنعتی را رقم زده و استراتژی هدفمندی را که در ذهن استراتژیست‌های این اسناد بوده را محقق نکرده است. چرا ایران اکنون گرفتار چنین شرایطی است؟**

صنعتی‌شدن دنیا، در قرن ۱۸ شروع شد و وقتی تکنولوژی موتور به وجود آمد و نیرو از بازو به ماشین تبدیل شد، بحث صنعتی‌شدن مطرح گردید و کشورهای مختلف به دنبال آن رفتند؛ اما تاکنون صنعتی‌شدن چند مرحله را پشت سر گذاشته و امروز صنعت به هوش‌مصنوعی محتاج و با آن، رابطه تنگاتنگی پیدا کرده است؛ ولی در ایران به این روندها توجه نشده است؛ به نحوی که اگرچه صنعت باید در مسیر تقاضا وجود آید؛ اما در ایران روند عکس رخ داده و تقریباً صنایع ایران در نقاطی گسترش یافته‌اند که دسترسی به مواد اولیه یا صادرات محصولات آنها، آسان نیست؛ یعنی این ملاحظات رعایت نشده است.

در زمان پهلوی به دلیل درآمد نفت بسیار گزافی که در سال‌های ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳ به وجود آمد و عرضه ارز بر تقاضا فزونی گرفت، قیمت ارز بسیار ارزان بود و سیاست این شد که صنایع مدرن و اتوماتیک برای تأمین نیازهای کشور فراهم شود؛ بنابراین صنایع بسیاری احداث شدند که البته جامایی درستی نداشتند و حتی برخی همچون فولاد که محل استقرار آنها، درست انتخاب شده بود، بعد از انقلاب بخاطر برخی ملاحظات صنعتی‌شدن دنیا، در قرن ۱۸ شروع شد و وقتی تکنولوژی موتور به وجود آمد و نیرو از بازو به ماشین تبدیل شد، بحث صنعتی‌شدن مطرح گردید و کشورهای مختلف به دنبال آن رفتند؛ اما تاکنون صنعتی‌شدن چند مرحله را پشت سر گذاشته و امروز صنعت به هوش‌مصنوعی محتاج و با آن، رابطه تنگاتنگی پیدا کرده است؛ ولی در ایران به این روندها توجه نشده است؛ به نحوی که اگرچه صنعت باید در مسیر تقاضا وجود آید؛ اما در ایران روند عکس رخ داده و تقریباً صنایع ایران در نقاطی گسترش یافته‌اند که دسترسی به مواد اولیه یا صادرات محصولات آنها، آسان نیست؛ یعنی این ملاحظات رعایت نشده است.

در زمان پهلوی به دلیل درآمد نفت بسیار گزافی که در سال‌های ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳ به وجود آمد و عرضه ارز بر تقاضا فزونی گرفت، قیمت ارز بسیار ارزان بود و سیاست این شد که صنایع مدرن و اتوماتیک برای تأمین نیازهای کشور فراهم شود؛ بنابراین صنایع بسیاری احداث شدند که البته جامایی درستی نداشتند و حتی برخی همچون فولاد که محل استقرار آنها، درست انتخاب شده بود، بعد از انقلاب بخاطر برخی ملاحظات صنعتی‌شدن دنیا، در قرن ۱۸ شروع شد و وقتی تکنولوژی موتور به وجود آمد و نیرو از بازو به ماشین تبدیل شد، بحث صنعتی‌شدن مطرح گردید و کشورهای مختلف به دنبال آن رفتند؛ اما تاکنون صنعتی‌شدن چند مرحله را پشت سر گذاشته و امروز صنعت به هوش‌مصنوعی محتاج و با آن، رابطه تنگاتنگی پیدا کرده است؛ ولی در ایران به این روندها توجه نشده است؛ به نحوی که اگرچه صنعت باید در مسیر تقاضا وجود آید؛ اما در ایران روند عکس رخ داده و تقریباً صنایع ایران در نقاطی گسترش یافته‌اند که دسترسی به مواد اولیه یا صادرات محصولات آنها، آسان نیست؛ یعنی این ملاحظات رعایت نشده است.

در زمان پهلوی به دلیل درآمد نفت بسیار گزافی که در سال‌های ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳ به وجود آمد و عرضه ارز بر تقاضا فزونی گرفت، قیمت ارز بسیار ارزان بود و سیاست این شد که صنایع مدرن و اتوماتیک برای تأمین نیازهای کشور فراهم شود؛ بنابراین صنایع بسیاری احداث شدند که البته جامایی درستی نداشتند و حتی برخی همچون فولاد که محل استقرار آنها، درست انتخاب شده بود، بعد از انقلاب بخاطر برخی ملاحظات صنعتی‌شدن دنیا، در قرن ۱۸ شروع شد و وقتی تکنولوژی موتور به وجود آمد و نیرو از بازو به ماشین تبدیل شد، بحث صنعتی‌شدن مطرح گردید و کشورهای مختلف به دنبال آن رفتند؛ اما تاکنون صنعتی‌شدن چند مرحله را پشت سر گذاشته و امروز صنعت به هوش‌مصنوعی محتاج و با آن، رابطه تنگاتنگی پیدا کرده است؛ ولی در ایران به این روندها توجه نشده است؛ به نحوی که اگرچه صنعت باید در مسیر تقاضا وجود آید؛ اما در ایران روند عکس رخ داده و تقریباً صنایع ایران در نقاطی گسترش یافته‌اند که دسترسی به مواد اولیه یا صادرات محصولات آنها، آسان نیست؛ یعنی این ملاحظات رعایت نشده است.

ارزش می‌یابد. به بیان دیگر، پول چیزی جز یک قرارداد اجتماعی نیست. همان‌گونه که ارسطو (سیاست، ۱۲۵۷ تا ۱۶ قرن‌ها پیش در سیاست نوشت، «اگر مردمان از به کار بردن یک واحد پولی دست بکشند، آن پول دیگر هیچ ارزشی نخواهد داشت.» ارزش پول وابسته به اعتماد و پذیرش جمعی است و این اعتماد، هرچه پشتوانه قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی بیشتری داشته باشد، استوارتر خواهد بود. دلار آمریکا از این منظر نمونه‌ای آشکار است. قدرت دلار نه از ارزش ذاتی آن، بلکه از جایگاه اقتصادی و سیاسی ایالات متحده و اعتماد به نهادهای منتشرکننده پول سرچشمه می‌گیرد. این کشور توانسته با اتکا به قدرت تولیدی، مالی و نظامی خود، دلار را به واحد مرجع جهانی بدل کند، به گونه‌ای که بخش عظیمی از تجارت جهانی، حتی میان کشورهایی که رابطه سیاسی نزدیکی با آمریکا ندارند، بر پایه دلار انجام می‌شود. بنابراین، دلار در حقیقت نمادی از یک قرارداد اجتماعی جهانی است که یک عرصه‌کننده قدرتمند، مورد اعتماد و مورد پذیرش پشت آن ایستاده است.

از دیدگاه فلسفی، بحث درباره پول همواره با بحث درباره قدرت و اعتماد گره خورده است. پول به عنوان نماد ارزش، در حقیقت نمادی از قدرت اجتماعی است. این قدرت زمانی معنا دارد که جمعی گسترده آن را بپذیرند. اعتماد به پول در حقیقت همان اعتماد به ثبات اجتماعی و سیاسی است. هرگاه این اعتماد خدشه‌دار شود، حتی قوی‌ترین پول‌ها نیز ممکن است جایگاه خود را از دست بدهند. تاریخ نمونه‌های متعددی از فروپاشی ارزش پول‌های ملی ارائه می‌دهد؛ از آلمان وایمار در دهه ۱۹۲۰ گرفته تا ژیمبابوه و زئوزولا در دوران معاصر. در همه این موارد، بی‌ثباتی سیاسی و اقتصادی، اعتماد عمومی به پول ملی را از میان برد و آن واحد پولی را به کاغذی بی‌ارزش بدل کرد. این نمونه‌ها به ما یادآوری می‌کند که پول، برخلاف طلا یا نقره، نه به خاطر ارزش ذاتی، بلکه به خاطر اعتماد جمعی ارزشمند است. این حقیقتی است که اقتصاددانان مدرن، فیلسوفان سیاسی و حتی اندیشمندان باستانی مانند ارسطو بر آن تأکید کرده‌اند.

در سطح روابط بین‌الملل نیز پول ابزاری است که پیوندی ناگسستنی با قدرت سیاسی دارد. استفاده آمریکا از دلار به عنوان ابزار تحریم و فشار اقتصادی علیه کشورهایی چون ایران، روسیه و کوئ، نمونه بارزی از این واقعیت است. هرگاه کشوری بخواهد از نظام مالی بین‌المللی کنار گذاشته شود، در عمل از دسترسی به دلار محروم می‌شود و این به معنای دشوار شدن تجارت با بخش عمده‌ای از جهان است. در این شرایط، حتی کشورهایی که تمایل سیاسی به همکاری با طرف تحریم‌شده دارند، به دلیل وابستگی به نظام مالی مبتنی بر دلار، ناگزیر از پیروی از تحریم‌ها می‌شوند. این همان قدرتی است که از ماهیت اعتباری و قراردادی پول سرچشمه می‌گیرد و در دنیای امروز به ابزار ژئوپولیتیک بدل شده است. ماهیت اعتباری پول توضیح می‌دهد که چرا این پدیده همزمان می‌تواند عامل همبستگی و نیز عامل واگرایی باشد.

همان‌گونه که پول می‌تواند ملت‌ها را از رهگذر تجارت به هم پیوند دهد، می‌تواند با کاهش اعتماد یا تغییر شرایط سیاسی، روابط آنان را نیز از هم بگسلد. از همین روست که بسیاری از کشورها تلاش کرده‌اند از سلطه یک واحد پولی خاص، به ویژه دلار، بکاهند و با ایجاد پیمان‌های پولی دو یا چندجانبه، روابط اقتصادی خود را از مسیرهای متفاوتی سامان دهند. اتحادیه اروپا با ایجاد یورو، تلاشی در همین راستا انجام داد؛ اگرچه بحران بدهی در دهه ۲۰۱۰ نشان داد که حتی یک واحد پولی مشترک نیز در برابر شکاف‌های ساختاری اقتصادهای ملی کاملاً مصون نیست. چین نیز در دهه‌های اخیر کوشیده است با بین‌المللی‌سازی یوان و انعقاد پیمان‌های پولی با کشورهای مختلف، جایگاه پول ملی خود را در تجارت جهانی تقویت کند. نمونه‌هایی همچون پیمان‌های پولی میان چین و روسیه یا میان چین و برخی کشورهای آفریقایی و آسیایی، بیانگر همین رویکرد است.

هدف اصلی این تلاش‌ها کاستن از وابستگی به دلار و در نتیجه کاستن از آسیب‌پذیری در برابر فشارهای اقتصادی و مالی آمریکا است.پول همچنین آینه‌ای از ساختار نابرابر قدرت در نظام جهانی است. کشورهایی که پول ملی آنها در سطح بین‌المللی جایگاه محدودی دارد و آزادی حساب سرمایه در آنها برقرار است، همواره در معرض نوسانات ارزی و بحران‌های مالی خارجی هستند. در مقابل، کشورهایی که پول آنها به عنوان ارز ذخیره جهانی به کار می‌رود، از امتیازاتی بی‌نظیر برخوردارند. ایالات متحده با چاپ دلار می‌تواند کسری‌های عظیم مالی خود را تأمین کند، درحالی‌که سایر کشورها ناگزیرند ذخایر ارزی خود را برای حفظ ارزش پول ملی مصرف کنند. این امتیاز ویژه بارها از سوی اقتصاددانان به چالش کشیده شده است، اما همچنان کوشش‌ها تلاشی برای ایجاد نظام‌های مالی جایگزین، از طرح‌های بریکس برای ایجاد ارز مشترک گرفته تا گسترش استفاده از ارزهای دیجیتال، همگی واکنش‌هایی به این نابرابری بنیادین اندیا این حال، واقعیت این است که پیمان‌های پولی دو یا چندجانبه هنوز نتوانسته‌اند جایگزین جدی برای نظام مسلط دلار باشند.

زیرا همان‌گونه که پیش‌تر گفته شد، ارزش پول اعتباری بیش از هر چیز تابع قدرت طرفین قرارداد است. تا زمانی که ایالات متحده همچنان بزرگ‌ترین اقتصاد جهان و دارنده قدرتمندترین شبکه مالی بین‌المللی باقی بماند، دلار جایگاه خود را به آسانی از دست نخواهد داد. حتی بحران‌های داخلی آمریکا نیز تاکنون نتوانسته‌اند این جایگاه را به شکلی بنیادین متزلزل کنند. البته روندهای بلندمدت، مانند رشد اقتصادی چین، ظهور اقتصادهای ظهور در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین و گسترش فناوری‌های مالی نوین همچون ارزهای دیجیتال، می‌تواند در آینده معادلات را تغییر دهد اما این تغییر، اگر هم رخ دهد، تدریجی و پیچیده خواهد بود.

در نهایت باید گفت که پول، در عین حال که عامل اتصال ملت‌هاست، همواره پتانسیل جدایی و فروپاشی روابط را نیز در خود دارد. این توانایی ریشه در ماهیت اعتباری پول دارد. هرچه اعتماد به این اعتبار بیشتر باشد، پیوندها استوارتر خواهد بود، و هرچه این اعتماد آسیب ببیند، پیوندها سست‌تر خواهد شد. بنابراین، آینده روابط اقتصادی بین‌المللی بیش از هر چیز وابسته به میزان اعتماد ملت‌ها به نظام‌های پولی مشترک و توانایی آنان در مدیریت بحران‌های مالی و سیاسی خواهد بود. جهان امروز در آستانه تحولات بزرگی ایستاده؛ از یک سو، سلطه تاریخی دلار همچنان پابرجاست و از سوی دیگر، روندهایی تازه در حال شکل‌گیری است که می‌تواند به تدریج این سلطه را به چالش بکشد. در این میان، آنچه مسلم است این است که پول همچنان مهم‌ترین ابزار برای کسب منافع ملی، حفظ یا تغییر موازنه قدرت و شکل‌دهی به روابط میان ملت‌ها باقی خواهد ماند.

مشاور امور بین‌الملل و توافق‌نامه‌های تجاری سازمان توسعه تجارت ایران اجرایی شدن «موافقت‌نامه تجارت آزاد میان ایران و پنج کشور اتحادیه اوراسیا» را یکی از دستاوردهای مهم دولت چهاردهم در عرصه تجارت برشمرد.

به گزارش سازمان توسعه تجارت، میرهادی سیدی افزود: بعد از سال‌ها مذاکره توسط سازمان توسعه تجارت ایران، سرانجام موافقت‌نامه تجارت آزاد میان ایران و پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا، شامل روسیه، بلاروس، قرقیزستان، قزاقستان و ارمنستان در بیست و پنجم اردیبهشت ماه سال جاری به طور رسمی اجرایی شد. با اجرای این موافقت‌نامه، اکثر کالاها از ایران به کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا بدون پرداخت تعرفه گمرکی صادر می‌شوندوی با اشاره به موافقت‌نامه تجارت ترجیحی که از پنجم آبان سال ۱۳۹۸ میان ایران و این پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا اجرا شده بود، گفت: اجرای این توافق‌نامه نیز تأثیرات مثبتی در جهت افزایش تجارت فی مابین ایجاد کرده بود؛ به‌طوری‌که طی این پنج سال در مجموع صادرات ایران به پنج کشور عضو اتحادیه اوراسیا بیش از سه برابر افزایش یافته و از ۰۰۰میلیون دلار، به حدود ۲میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. مشاور امور بین‌الملل سازمان توسعه تجارت ایران همچنین ابراز امیدواری کرد: اجرای این موافقت‌نامه زمینه‌گسترده‌تری برای افزایش تجارت میان ایران و کشورهای عضو اتحادیه‌اوراسیا فراهم کند.

دوروی سکه توسعه

گرفتاری‌های زیادی پیدا کردیم و صنایع فولاد که در دوره ریاست جمهوری مرحوم هاشمی رشد کرده بود، به دلیل جانمایی غلط کشور را دچار مشکل کرد؛ به این معنا که فولاد از بندرعباس به اصفهان منتقل شد و با این کار، کارایی صنایع حداقل ۲۰ درصد افت داشت. ضمن اینکه هزینه حمل و نقل هم بالا رفت و محصول بسیار باارز و افتخ و صادرات نیز گران تمام می‌شود. در هیچ یک از برنامه‌هایی که بعد از برنامه سوم نوشته شده‌اند، عقلانیت حکمفرما نیست و در نتیجه، صنعت از هم پاشیده‌ای شکل گرفته و هر فردی برای شهر خود تصمیم می‌گیرد؛ درحالی‌که باید ملاحظاتی وجود آید تا تصمیمات درستی اتخاذ شوند. البته برای رسانی اعتباری به این محیط، جز گشایش تجارت نداریم؛ در این صورت صنعت شکل نمی‌گیرد و اگر هم شکل گیرد، ورشکست شده و از میدان خارج می‌شود. روند کنونی به جایی هم نمی‌رسد؛ پس باید روابط بین‌المللی را بهبود بخشید و تعرفه‌ها را کاهش داد تا راه‌های تجاری باز شده و صنایع در سایه رقابت، بتوانند شکل بگیرند؛ بدون رقابتی کردن، شکل‌گیری هر صنعتی نادرست و ناپجا است. به طور قطع، صنعت مانند یک موجود زنده است که باید با توجه به شرایط، خود را انطباق دهد و اگر در جای نامناسب بوده یا مشخصات نامناسب داشته باشد، در یک جایی می‌شکند و زیان می‌زند؛ همان‌طور که اکنون اکثر صنایع بزرگ این سرشونش را پیدا کرده‌اند، یعنی پول از بانک گرفته‌اند و پس نداشته‌اند و بانک‌ها عملاً صاحب خیلی از این صنایع بزرگ شده‌اند و تمام هزینه نابجایی صنعت و غیررقابتی بودن صنعت و تجارت را مردم از طریق تورم و بیکاری پرداخت می‌کنند.

ما در زمان فعالیت عالیخانی در وزارت اقتصاد، دوره شکوفایی صنعتی را تجربه کرده‌ایم. صنایع معدنی شکل گرفته‌اند و بخش خصوصی فعال بوده است. چه درس‌هایی از آن دوران می‌توان گرفت؟

در دوره عالیخانی و شریایی که آن زمان حاکم شده بود، همراه با پایین آمدن درآمدهای نفتی بود، ولی انجام اصلاحات ارضی در آن دوران، کشاورزی کشور را تحت‌تاثیر مثبت و خرد کردن زمین‌های کشاورزی و خرده‌مالکی کشاورزان، یک ایده سوسیالیستی بود که بهروروی اقتصادی را به شدت پایین آورد؛ چراکه متوسط مساحت زمین‌ها به کمتر از دو هکتار رسید و در این شرایط، در زمین‌های کوچک نمی‌توان از ابزار مکانیکی استفاده کرد. این مساله از سال ۴۲ به بعد تا اواخر سال ۱۳۴۷ اثر بد خود را به جای گذاشت که صنعت را هم گرفتار کرد. اما رشد قیمت نفت در اوایل سال ۵۰ منجر به شکل‌گیری دوره مناسبی برای صنعت کشور شد؛ به نحوی که صنایعی که انتخاب شدند، به موعوس رقابت و تجارت آنها توجه ویژه‌ای شد، چراکه صنعت، بدون رقابت و تجارت رشد نمی‌یابد و محصولات کارخانه باید صادر شوند و تکنولوژی‌ها نیز ارتقاء یابند. در حال حاضر، صنایع ایران با دنیا ارتباط ندارند و به خاطر تحریم‌ها، از مواد اولیه مناسب بهره‌مند نیستند.

● دلار ۹۳٫۴۰۰ ● یورو ۱۰۸٫۸۲۰ ● پوند ۱۲۵٫۴۸۰ ● درهم ۲۵٫۵۵۰ ● لیر ۲۰٫۳۰۰ ● سکه ۸۵٫۴۵۰٫۰۰۰ ● سکه بهار آزادی ۷۶٫۶۱۰٫۰۰۰ ● نیم سکه ۴۵٫۲۰۰٫۰۰۰ ● ربع سکه ۲۶٫۷۴۰٫۰۰۰ ● سکه گرمی ۱۴٫۸۰۰٫۰۰۰ ● طلای ۱۸ عیار ۷٫۵۹۰٫۰۰۰ ● طلای ۲۴ عیار ۱۰٫۱۰۰٫۰۰۰ ●

روزنامه **دراقتصاد** www.marzeghtesad.ir
دوشنبه ۱۴ مهر ماه ۱۴۰۴شماره ۷۷۳
www.marzeghtesad.ir

صاحب امتیاز: موسسه مطبوعاتی دانش پیام بامداد نوین
مدیر مسئول: ابوالفضل حمیدی
چاپ: جام جم
آدرس: تهران، بلوار مرزداران، خیابان البرز ، البرزیکم، پلاک ۶
تلفن: ۰۲۱-۴۹۱۰۵۰۰۰
گستره توزیع : سراسری
شرکت توزیع : نشر گستر

هزینه‌های پنهان احیای معادن

مر تفضی اکبری- طرح احیای معادن کوچک مقیاس که در سال‌های اخیر به‌عنوان یکی از راهکارهای رونق بخشی به بخش معدن معرفی شد، امروز در نقطه‌ای ایستاده که پرسش‌های اساسی درباره کار آمدی، هزینه‌های پنهان و میزان واقعی بازدهی آن مطرح می‌شود.

مانده که بهره‌برداری از آنها نیازمند فناوری‌های پیشرفته و هزینه‌های بالااست. نبود تجهیزات مدرن در ایران و هزینه سنگین واردات ماشین‌آلات موجب شده که فعال‌سازی چنین ذخایری به‌لحاظ اقتصادی مقرون‌به‌صرفه نباشد. افزون بر این، بخش بزرگی از معادن کوچک به دلیل دوری از مراکز صنعتی، مشکلات زیرساختی جدی دارند. جاده‌های دسترسی، شبکه برق، تامین آب و حتی امکانات ابتدایی رفاهی در بسیاری از این نقاط وجود ندارد و در نتیجه هزینه حمل‌ونقل و تامین انرژی برای بهره‌برداران بسیار بالااست. این وضعیت موجب شده که بسیاری از فعالان بخش خصوصی تمایلی به سرمایه‌گذاری در این معادن نداشته باشند و بار اصلی پروژه بر دوش منابع مالی دولتی بیفتد.

اشتغال پایدار یا مقطعی؟

یکی از شعارهای اصلی طرح احیای معادن کوچک مقیاس، ایجاد فرصت‌های شغلی در مناطق محروم بود. در عمل اما بسیاری از این معادن تنها برای مدت کوتاهی نیروی کار جذب می‌کنند و به‌دلیل کمبود نقدینگی یا نبود بازار فروش، خیلی زود فعالیت خود را متوقف کرده‌اند. در برخی مناطق حتی مشاهده شده که تعداد شغل‌های ایجادشده کمتر از هزینه‌های صرف‌شده برای راه‌اندازی معدن بوده است. به‌علاوه، نوع اشتغال در این معادن عمدتاً غیررسمی و فاقد بیمه و امنیت شغلی است. کارگران این واحدها اغلب بدون قرارداد مشخص فعالیت می‌کنند و در صورت توقف کار، هیچ پشتوانه‌ای برای ادامه زندگی ندارند. بنابراین برخلاف ادعاها، این طرح نتوانسته به ایجاد اشتغال پایدار در مناطق محروم منجر شود.

بازگشت باشکوه فیلم‌های قدیمی

همین نام نوشته پیتربنجلی ساخته شده و اولین فیلم مهم اسپیلبرگ محسوب می‌شود که برای او شهرت جهانی به ارمغان آورد و نه تنها در آن مقطع پرفروش‌ترین فیلم سال شد و حتی تا سال ۱۹۷۷ این رکورد را در دست داشت بلکه هنوز یکی از ده فیلم پرفروش تاریخ به محاسبه نرخ تورم است. این فیلم همچنین جز ۲۵۰ فیلم برتر تاریخ سینما در سایت imdb است و جزو ۱۰۰ فیلم لیست ۵۰۰ اثر برتر تاریخ سینما به انتخاب مجله امپایر است. عملکرد موفق «آوارها» در اکران دوباره احتمالاً منجر به اکران‌های مجدد بیشتر چنین اثری در آینده خواهد شداین واقعیت که چنین فیلمی می‌تواند با عناوین معاصر رقابت کند، نشان می‌دهد برخی از آثار کلاسیک، به ویژه وقتی از لحاظ فنی ارتقا می‌یابند و ترمیم می‌شوند جذابیت سینمایی جاودانه‌ای دارند. رصدها نشان می‌دهد استودیوها نیز در این ماه‌ها اکران فیلم‌های قدیمی خود را به طرز چشم‌گیری گسترش داده‌اند. برای مثال کمپانی یونیورسال ۱۲ عنوان اکران مجدد برای سال ۲۰۲۵ در نظر گرفت درحالی‌که در سال ۲۰۲۳ تنها دو عنوان اکران مجدد در برنامه‌هایش وجود داشت.

نوستالژی و سالگردها به توجه بیشتر مردم کمک می‌کنند و موجب می‌شوند تا اکران‌های

خاطرات بازیگر «گوزن‌ها» از ایفای نقش سید

ونوقی در این ویدئومی گوید: «هیچ‌کس نمی‌دانست شب‌ها

بیرون از فضای کار چه تلاشی برای این نقش می‌کنم، من موقع ضبط «گوزن‌ها» شب‌ها نمی‌خوابیدم. وقتی خوابم می‌گرفت

بازار فروش
اگر فرض کنیم که یک معدن کوچک توانسته با وجود همه مشکلات فنی و زیرساختی به مرحله تولید برسد، چالش بعدی پیدا کردن بازار فروش است. بسیاری از مواد معدنی استخراج‌شده از این معادن یا به‌لحاظ کیفیت در سطح استانداردهای بین‌المللی نیستند یا در بازار داخلی تقاضای محدودی برای آنها وجود دارد. به همین دلیل، تولیدکنندگان ناچار می‌شوند محصول خود را با قیمت پایین بفروشند که سودآوری پروژه را زیر سوال می‌برد. از سوی دیگر، نبود صنایع فراوری محلی باعث شده که بسیاری از مواد معدنی به شکل خام از این معادن خارج شود. هزینه بالای حمل‌ونقل مواد خام به مراکز صنعتی سبب می‌شود که بخش بزرگی از سود بالقوه از بین برود و معدنکاران در نهایت با زیان مالی روبه‌رو شوند. این مساله بارها از سوی کارشناسان به‌عنوان مهم‌ترین ضعف طرح احیای معادن کوچک مقیاس مطرح شده است.

کوچک‌مقیاس‌ها در کشورهای دیگر

در بسیاری از کشورها، معادن کوچک‌مقیاس جایگاه خاصی در اقتصاد محلی دارند و با سیاست‌های مشخصی مدیریت می‌شوند. برای نمونه، در برخی کشورهای آفریقایی مانند غنا و تانزانیا، دولت‌ها با ایجاد تعاونی‌های محلی و فراهم‌کردن امکانات مشترک فراوری، توانسته‌اند معادن کوچک را به منبع درآمد پایدار برای جوامع محلی تبدیل کنند. اما در ایران، نه تنها چنین سازکارهایی شکل نگرفته بلکه سیاست‌ها بیشتر بر محور حمایت مالی مستقیم بوده که اغلب به هدررفت منابع منجر شده است. مقایسه این دو رویکرد نشان می‌دهد که احیای معادن کوچک در ایران بدون نگاه جامع به زنجیره ارزش و بدون برنامه‌ریزی بلندمدت امکان‌پذیر نیست.

بار مالی بر دوش دولت

دولت طی سال‌های گذشته برای اجرای این طرح مبالغ قابل‌توجهی از منابع عمومی و تسهیلات بانکی را صرف کرده است. با وجود این هزینه‌ها، بازدهی پروژه بسیار پایین بوده و در بسیاری موارد منابع اختصاص‌یافته عملاً بلااستفاده مانده است. گزارش‌ها نشان می‌دهد که بخش بزرگی از وام‌های پرداختنی به بهره‌برداران معادن کوچک بازپرداخت نشده و بانک‌ها در وصول مطالبات خود با مشکل مواجه شده‌اند. این وضعیت باعث شده که برخی کارشناسان این طرح را نه یک فرصت بلکه بار اضاف‌ای بر دوش دولت و اقتصاد کشور بدانند که نه تنها به توسعه بخش معدن کمک نکرده بلکه موجب تشدید مشکلات مالی و بانکی شده است.

ادغام یا تعطیلی

با توجه به مشکلات متعدد معادن کوچک، پرسش اساسی این است که آینده این بخش چه خواهد بود. برخی پیشنهاد می‌کنند که این معادن به‌صورت خوش‌های یا تعاونی با یکدیگر ادغام شوند تا هزینه‌های زیرساختی و فراوری بین چند واحد تقسیم شود. این مدل می‌تواند تا حدی مشکل مقیاس را حل کند و سودآوری پروژه را افزایش دهد. در مقابل، عده‌ای معتقدند که بسیاری از معادن کوچک اساساً فاقد توجیه اقتصادی هستند و بهتر است به‌جای صرف منابع مالی برای احیای آن‌ها، تمرکز بر توسعه معادن بزرگ و ایجاد صنایع فراوری پیشرفته گذاشته شود. از این منظر، تعطیلی معادن زیان‌ده و تمرکز بر پروژه‌های مقیاس‌پذیر راهکار منطقی‌تری خواهد بود.

در نهایت نباید فراموش کرد که بسیاری از این معادن در دل روستاها و مناطق محروم قرار دارند و سرنوشت آنها ارتباط مستقیمی با زندگی جوامع محلی دارد. اگرچه وعده اشتغال و توسعه به ساکنان داده شد، اما تجربه نشان داده که در بسیاری از موارد، تنها پیامد فعالیت معادن کوچک تخریب محیط‌زیست و بی‌ثباتی معیشت بوده است. اعتماد ازدست‌رفته جوامع محلی به‌سادگی بازنمی‌گردد و این مساله می‌تواند در آینده به منبع تنش‌های اجتماعی تبدیل شود. طرح احیای معادن کوچک‌مقیاس در ایران با هدف توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی آغاز شد، اما در عمل با مشکلات متعددی مواجه شده که از ضعف زیرساخت‌ها و بازار فروش تا مسائل زیست‌محیطی و بار مالی بر دولت را شامل می‌شود. تجربه کشورهای دیگر نشان می‌دهد که موفقیت در این حوزه تنها زمانی امکان‌پذیر است که سیاست‌ها بر پایه ادغام معادن، ایجاد صنایع فراوری محلی و مدیریت مشارکتی با جوامع محلی باشد. در غیر این صورت، ادامه این مسیر تنها به اتلاف منابع و تشدید بحران‌های موجود خواهد انجامید.

مجدد به کمک استودیوها بیایند و ضررهای ناشی از فیلم‌های کم‌فروش‌تر را جبران کنند. از نظر مالی نمایش این فیلم‌ها نسبتاً کم‌هزینه و گاهی بسیار سودآور است به عنوان مثال «بین‌ستاره‌ای» به کارگردانی کریستوفر نولان محصول ۲۰۱۴ در اکران مجدد خود۳۸میلیون دلار در سراسر جهان فروش داشت و «کورالاین» ساخته هنری سیلیک محصول ۲۰۰۹، با نمایش نسخه سه‌بعدی۳۴میلیون دلار فروخت. «فاتوم ایونتس» ارائه‌کننده برنامه‌های سرگرمی در سینماهای آمریکا که به اکران‌های ویژه می‌پردازد، حدود ۲۰ درصد از درآمدش را از اکران‌های مجدد تامین می‌کند. در ایران اما این تجربه خیلی جدی اجرا نشده اما در سال‌های اخیر برنامه‌ها و رویدادهای خاصی توسط نهادهای فرهنگی و سینمایی برای بازپخش و نمایش این آثار در قالب «هفته فیلم» یا «رویدادهای بازسازی و ترمیم»-و برگزار شده که مورد استقبال هم قرار گرفتند. پیش‌تر با تهیه‌کنندهها گفته بودند اگر تعدادی از فیلم‌های قدیمی سینمای ایران هر روز در چند سکانس محدود اکران شوند می‌توانند مخاطب‌های خاصی را به سینماها می‌کشاند چون بسیاری از علاقه‌مندان و عاشقان سینما و کسانی که در پشت صحنه سینما سال‌ها فعالیت کرده‌اند.

عکس نوشت

کارتون

هسی می‌زدم توی صورتم که بیدار بمانم. برای این فیلم ۲۵ کردیم که حال نزاری داشت. ازش خواشش کردم روزهای کیلو لاغر کردم. آن موقع چاق نبودم اما بیش از حد لاغر
فیلمبرداری بیایید می‌گفت باید موادش را هم بخیریم. به مدیر کردم؛ طوری که می‌توانستید دنده‌هایم را ببینید»«ونوقی اشاره می‌کند: «بعد از مطالعه زیاد فهمیدم چشم مشخص می‌کند مواد و قرص‌هایی که می‌خواهد را برایش تهیه کند. این مواد یک فرد به چه چیزی معتاد است. یک معتاد هروئینی را پیدا را می‌ریخت روی روزنامه و بعد پاشنه‌اش را فشار می‌داد.

مرکوردشکنی بیت‌کوین

رورد رمزارزها به حساب‌های بانزشتگی، استقبال گسترده شرکت‌های بزرگ و سرمایه‌گذاران و همچنین سیاست‌ها و حمایت‌های دونالد ترامپ از بازار کریپتو را باید از دلایل این رشد دانست.

بیت‌کوین رمسراز محبوب جهانی، بار دیگر تحت تأثیر تحولات سیاسی و اقتصادی ایالات متحده دچار نوسانات قیمتی شد و روز پنج‌شنبه به اوج تاریخی خود رسیدند.

بیت‌کوین از ابتدای سال جاری تاکنون رشدی ۳۲ درصدی را تجربه کرده و برای نخستین بار توانست کانال ۱۲۴ هزار دلاری را پشت سر بگذارد. اتریوم نیز از این روند بی‌نصیب نماند و از ابتدای سال ۲۰۲۵ تاکنون افزایش ۵۱ درصدی را ثبت کرده و به بالای ۴۷۰۰ دلار رسید.

این روند نه تنها به دلیل استقبال گسترده شرکت‌های بزرگ و سرمایه‌گذاران نهادی است، بلکه سیاست‌ها و حمایت‌های دولت آمریکا نیز نقش مهمی در تقویت این موج داشته‌اند. درحالی‌که برخی کارشناسان نگران نوسانات بازار هستند، بسیاری دیگر بیت‌کوین را به عنوان یک شاخص جدید برای سنجش ریسک‌پذیری و جذابیت سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی می‌بینند.

چرایی رکورد بیت‌کوین
بیت‌کوین و اتریوم بار دیگر در مسیر صعودی قرار گرفتند و بازار رمزارزها را تحت تأثیر خود قرار دادند. انتظارات برای سیاست پولی آسان‌تر و تحولات مثبت در مقررات مالی باعث شده سرمایه‌گذاران اعتماد بیشتری به این دارایی‌ها پیدا کنند.

تحلیلگران می‌گویند رشد بیت‌کوین و اتریوم نه تنها ناشی از خریدهای مداوم موسسات مالی است، بلکه اقدامات دولت برای تسهیل سرمایه‌گذاری در دارایی‌های دیجیتال نیز نقش مهمی داشته است. پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که این روند صعودی می‌تواند ادامه یابد و رشد قابل‌توجه‌تری در راه باشد.

با تغییرات مقرراتی اخیر، بازار رمزارزها حالا محیطی مثبت‌تر برای سرمایه‌گذاران پیدا کرده است. ورود رمزارزها به حساب‌های بانزشتگی، فرصت‌های تازه‌ای برای مدیران دارایی ایجاد کرده و نشان می‌دهد این بازار بیش از گذشته در مرکز توجه قرار دارد. با این حال، کارشناسان هشدار می‌دهند که نوسانات همچنان بالا است و سرمایه‌گذاران باید با دقت و احتیاط عمل کنند. به دنبال این تحولات، ارزش کل بازار رمزارزها به بیش از ۴٫۱۸ تریلیون دلار افزایش یافته است، درحالی‌که چند ماه قبل این رقم حدود ۲٫۵ تریلیون دلار بود. فرمان اجرایی جدید دولت آمریکا دسترسی به دارایی‌های دیجیتال را در حساب‌های بانزشتگی(K) ۴۰۱ آسان‌تر کرده و می‌تواند فرصت‌های تازه‌ای برای مدیران دارایی بزرگ، فراهم کند. با این حال، کارشناسان هشدار می‌دهند که نوسانات این بازار همچنان بالاست و سرمایه‌گذاران باید جانب احتیاط را رعایت کنند. کارشناسان معتقدند ترکیبی از خریدهای گسترده شرکت‌ها و حمایت‌های دولتی عامل اصلی این افزایش قیمت بوده است. «اندرو پیس»، مدیر سرمایه‌گذاری آسیا-پاسفیک در شرکت Russell Investments، بیت‌کوین را به «نسخه‌ای پیشرفته‌تر از شاخص نزدک» تشبیه کرده و تأکید می‌کند که این دارایی دیجیتال اکنون به یک معیار مهم برای سنجش ریسک‌پذیری در بازارهای مالی تبدیل شده است. یکی از محرک‌های اصلی این رشد، فعالیت شرکت‌های موسوم به «خرانداری بیت‌کوین» است. این شرکت‌ها، به‌ویژه شرکت «Strategy» به رهبری مایکل سیلور، برای خرید بیت‌کوین و دیگر رمزارزها از ترکیبی از بدهی و سهام استفاده می‌کنند. در حال حاضر، حدود ۱۶۵ شرکت عمومی در جهان بخشی از دارایی‌های خود را به بیت‌کوین اختصاص داده‌اند. خریدهای گسترده این شرکت‌ها یک حلقه بازخورد مثبت ایجاد کرده و باعث شده بازار بیت‌کوین از یک تجربه نوآورانه سرمایه‌گذاری، به یک منبع ساختاری فشار خرید تبدیل شود.

در کنار نقش شرکت‌ها، حمایت‌های دولتی نیز زمینه رشد قیمت بیت‌کوین را فراهم کرده است. فرمان اجرایی رئیس‌جمهور وقت، دونالد ترامپ، اجازه داد برنامه‌های بانزشتگی آمریکا بتوانند در دارایی‌های جایگزین از جمله رمزارزها سرمایه‌گذاری کنند. این تصمیم مسخیر وووو گسترده سرمایه موسسات بزرگ به بازار کریپتو را هموار کرد و تقاضا برای بیت‌کوین و دیگر رمزارزها را افزایش داد.

رشد اخیر بیت‌کوین همچنین همزمان با عرضه اولیه موفق سهام صرافی رمزارزی «Bullish» در بورس نیویورک رخ داد. این صرافی که توسطمیلارد تکنولسوزی، پیترو تیل، حمایت می‌شود، توانست ۱٫۱میلیارد دلار سرمایه جذب کند و قیمت سهام آن با افزایش قابل‌توجهی روبه‌رو شد.

این موفقیت نشان‌دهنده اعتماد شدید سرمایه‌گذاران به بازار رمزارزها و پتانسیل بالای شرکت‌های فعال در این حوزه است. البته ناگفته نماند که انتشار داده‌های تورمی آمریکا باعث شد تحلیلگران دیدگاه‌های متعددی ارائه کنند و در پی آن، نوسانات قیمتی بیت‌کوین و اتریوم افزایش یابد. این روند موجب عقبگرد هر دو دارایی از رکوردهای قبلی خود شد.

اینفوگرافیک

طبق اعلام فرماندهی انتظامی تهران بزرگ به دلیل بازدارندگی بیشتر، کاهش تصادفات وار نقای فرهنگ ترافیکی در معابر شهری و جاده‌ای، برخی تخلفات رانندگی با افزایش چشمگیری مواجه شدند.

